

משה בירנבוים

נו"נ לקוה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע ועכ"א
מליזענסק

צוהש"ת

פרשת צראשית

שבת בראשית

כפי שהורם רבם, היו חסידי בערשיד אנונים על אהבת איש לרעהו. אחד המנהגים המיוחדים לחסידי בערשיד, היה ב"שבת בראשית", בו היו רוקדים כולם יחד במועגל ושרים: "שבת בראשית אלע אין איינעם [כולנו כאחד], שבת בראשית אלע אין איינעם..."

מוסופר כי פעם ישב רבי שלום מוקאמינקא אצל הגאון בעל "ישועות יעקב" מלובוב. נכנס אצלו איש אחד וסיפר בבדיחות הדעת, כי לאחרונה הכיר "מנהג חדש" בין חסידים, נזדכנו לו לשבות ב"שבת בראשית" בין חסידי בערשיד וראה אותם רוקדים במושך כל השבת "שבת בראשית כולנו כאחד"... התפלא אף הגאון מלובוב ואמר: כולא אם אין עוסקים בתורה עוסקים בשירות ותשבחות, אבל לבלות כל השבת בדברים שלא נשכחו מועולם? אתמהא?

השיב לו הרב מוקאמינקא: הלא הוא תוספות מפורש במוסכת סנהדרין (דף לו, ב ד"ה מכנף), התוספות שם מציטטים מ"תשובת הגאונים" שמולאכי מועלה אומרים שירה בכנפיהם, ויש כנפים לאחד וכל כנף אומר שירה אחת ביום אחד משישת ימי החול, ובהגיע יום השבת אומרים המלאכים לפני המוקם: רבש"ע, אין לנו עוד כנף לומר בו שירה! והקב"ה משיב להם: יש לי עוד כנף אחד בארץ שאומר לפני שירה והם ישראל, שנאמר "מכנף הארץ זמירות שמוענו" ואז נעשים המלאכים טפלים לישראל ואומרים שירה עמום [כמו שאומרים (בקדושת כתר) "כתר יתנו לך מלאכים המוני מועלה עם עמך ישראל קבוצי כוטה"].

והנה, הרי אמרו חז"ל שהמלאכים נבראו ביום השני ורק אז התחילו לומר שירה, אם כן נמוצא שבשבת בראשית נותרה להם עוד כנף לומר בה שירה ולא הוצרכו להיות טפלים לישראל אלא היו שווים עמום, ומכאן המוקד לשירה זו של "שבת בראשית כולנו כאחד..." כי כיון ש"מנהג ישראל תורה", וכבר אמר רבי פנחס מוקאריץ כשם ששבעים פנים לתורה כך שבעים פנים למנהגי ישראל...

בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ כו' (א, א).

יצא על דרך זה ונקדים לפרש הפסוק (מהללס יא, ז) כי לדיק ה' לזקת אהב, הפירוש כך הוא, דהנה עיינו רואין דרך בני אדם הדבר שיש להם כזר אינו חביב צענייהם אלא משתוקקים ממיד לדבר שחזק להם, אצל הצורה צרוך הוא אינו כן אף על פי שצדיק ה' ככל דרכו ונותן לזקת לכל גשר אף על פי כן מתאוה ומשתוקק לצדקת אדם ואף אם צדקו מה נתן לו רק להטיב לנו צאתרימינו לזה אמר הכמוז כי לדיק ה' לזקת אהב, אף על פי שצדיק ה' צעמנו ואינו חסר צמדותיו כלום אף על פי כן לזקת אהב זה שצח גדול להצורה יתצרך שמו ויתעלה שמקבל תענוג ואינו צריך לנו.

או יאמר כי לדיק ה' כו', דהנה הצורה צרוך הוא יחיד צמדותיו שכל מדותיו הוא אללו יתצרך אחדות גמור ואנחנו עמו ישראל כל אחד חלוק צמדותיו ועוזד שמו יתצרך לפי צמינתו.

זה פירוש הפסוק כי לדיק ה', לומר אף על פי שהצורה יתצרך הוא יחיד צדקתו והכל אחדות גמור אללו יתצרך אף על פי כן לזקת אהב, רצה לומר כל מיני לזקת אהב ומקבל מאתנו אף על פי שכל אחד נותן לזקת צמינתו יש שכוונתו לשמים לצד למען שמו יתצרך ויש מכוונים לטובתם אף על פי כן מקבל מהם כי

מתוך שלא לשמה כו'. וזהו לזקת אהב, לשון רבים שאהב מאתנו הכל כל מיני לזקת.

זהו צראשית כו' את השמים ואת הארץ, שזה העוזד לשם שמים הוא צמינת שמים והעוזד שלא לשמה הוא צמינת הארץ את הכל צרא יתצרך שמו וכלל לנו יתצרך זה שמפרש הכמוז והארץ היתה תוהו כו'.

פירוש אף על פי שהעוזד שלא לשמה היא מדרגה שפילה אף על פי כן חפץ צו יתצרך גם כן והטעם אמר הכמוז ורוח אלקים מרחפת על פני מים, על דרך דאיתא צמדרא (בראשית רבה ג, ד) רוחו של משיח, ורצה לומר כשיצא משיח יהיה הכל מתוקן:

(נועם אלימלך)

בראשית (א, א).

צ' ראשית (מקורו מיקון א). השם יתצרך משפיע שפע, ואנו צמפלמינו עושים צימנום צהשפע כל אחד לפי הרצון שלו, זה עושה צימנום עם אומיות חיים לחיים, זה עם אומיות חכמה לחכמה, זה עם אומיות עושר לעושר, וכן לכל הטובות כל אחד כרצונו.

והנה כל מה שיש צרוחיות יש כמוהו צגשמיית. והנה צגשמיית יש קול ודיבור, הקול הוא כלול, ודיבור הוא הצימנום להקול צאומיות דיבור. והנה כן צראש השנה, הקול שופר הוא השפע מהצורה צרוך הוא הוא הכלול, ומה שאנו אומרים מלכיות זכרונות ושופרות הוא הצמנום שאנו מצמנמים צהאומיות את השפע מהצורה צרוך הוא כל אחד כפי הרצון שלו.

והנה זה שהשפע נשפע כלול מהצורה יתצרך זה הוא צמינת 'תורה צבכתצ', זה שאנו עושים צימנום צהשפע עם האומיות הוא צמינת 'תורה שצעל פה', כי תורה שצעל פה היא צרצון ישראל כאשר הם עושים הפירוש צהמורה צבכתצ. וזהו 'צראשית' - צ' ראשית, תורה צבכתצ ושצעל פה:

(קדושת לוי)

ויבדל אלוקים בין האור ובין החושך, (א, ד).

סיפר לי הרח"ח הישיש ר' אשר פארסט נ"י, שזוכר בכנס"י הגדולה שאמר הגאון ר' יהודה פ"ין ז"ל אב"ד סלאנים שיום ג' הוא יום שהוכפל בו כי טוב, דביום ב' לא כתיב טוב, כי היתה הבדלה בין מים העליונים למים התחתונים והבדלה אינה טובה, והקשה דאי"כ למה כתיב ביום הראשון כי טוב, הלא גם שם כתיב ויבדל אלוקים בין האור ובין החושך, ותיצ"ד דהבדלה בין אור לחושך טוב הוא.

ויאמר אלהים תדשא הארץ גו' עץ פרי גו' ותוצא הארץ גו' עץ עושה פרי גו'. (א, יא-יב).

ופירש"י ז"ל עץ פרי שיהא טעם העץ כטעם הפרי והיא לא עשמה כך אלא ותוצא הארץ גו' ועץ עושה פרי לפיכך כשנתקלל אדם נפקדה גם היא על חטאה עכ"ל.

וכבר נווחו צוה קמאי דהאי לפיכך שהצ"ח רש"י ז"ל אין לו שייכות וקשר להקודם, גם מה שייכות יש לחטא האדם עם חטא הארץ. ונראה ליישב דברי רש"י ז"ל צטוב טעם וצוה יצוארו כמה כחוצים על נכון. דלכאורה יפלא מאוד מאין צא זה שחטא הארץ נגד

שהוא בא ממנה. וכל זה פעלה האדמה במעשיה שכל הפעולות הרעות אשר יעשה האדם יתייחס אליה דהיא האם והשורש לגוף החומר אבל מעשה הטוב יתייחס אל האב שהוא הנשמה אשר שורשו הוא חכמה עילאה.

והש"ה בן חכם ישמח אז כשהבין הוא חכם והולך בדרך הטוב והישר אז ישמח אב"א שהוא הנשמה הבאה מחכמה עילאה המכונה בשם א"ב. אבל בן כסיל בחושך הולך ומקלקל מעשיו תוגת אמו. הוא האדמה אשר הוא האם והשורש שהולידה את הגוף ותולין הקלקלה זה והבן זה:

ועפ"ז תבין דברי הכתוב (ויקרא כו, מז) וזכרתי את בריתי יעקב וגו' והארץ אזכור. דבשלמא זכירת האבות ניחא דבזכותם יגן עלינו אבל מה אהני לן זכירת הארץ. אך לדרכינו ניחא ר"ל דאזכור את הארץ אשר חטאה וממנה נלקח האדם והארץ גרמה שקילקל האדם וילך אחר חומר הרע אבל מנד נשמתו לא היה חוטא כלל כמש"ל באריכות:

וזוה י"ל פי' הפסוק בפרשת קדושים (שם יג, כג) וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל. דהאי כל אינו מוזן. ולדרכינו יבואר על נכון דכיון שהארץ כיוונה לטובתינו וקלקלה את עצמה שלא להיות טעם עץ ופרי שוין רק עושה פרי וקבלה עושה עזורינו לכן מוטל עלינו וראוי ונכון לתקן את פגמה וכגמול ידיה נשיב לה. וכי נבוא אל הארץ מחויבים אנו לתקן פגם האדמה.

והש"ה ונטעתם כל עץ מאכל היינו שכל העץ יהא ראוי למאכל ולא הפרי לבד אלא יהא טעם ע"ז ופריו שוים. והבן כ"ז היטב. והמשכיל יעיין בדברי האר"ז"ל בפע"ח בשער ק"ש שעל המטה וימלא קצת מדברינו אלה:

(אוהב ישראל)

ויברך אלהים את יום השביעי וגו'. (ב, ג).

במדרש (ב"ר פ"א) ר' ישמעאל אומר זרכו זמן וקדשו זמן. זרכו זמן שכל ימי השבוע היה יורד בכל יום עומר אחד, ובע"ש שני עומרים. וקדשו זמן, שלא ירד בשבת כל עיקר. ע"כ. ולכאורה יפלא דבשלמא זרכו זמן ניחא היינו שב"ש ירד שני עומרים, כדי להכין עבור שבת מה שהיו צריכין בני ישראל לטעודות שבת וזהו זרכו באמת.

אמנם וקדשו זמן שלא ירד בו כל עיקר הוא פלא מהו קדושה זאת. דלכאורה הוא להיפך דמזון קדוש וטהור ורוחני כאשר היה המן מהראוי היה לירד בשבת קודש דוקא, ואז היה קדושתו זמן שמזון עליון רוחני וקדוש ירד בו דוקא. אבל כשלא ירד בו מהו הקדושה:

אכן בהעיר לב ושום שכל יש לפרש, דהנה כתיב (שמות כ, יא) כי ששת ימים עשה גו' ואת הארץ. היינו שביראת העולם מתחלתו לא היה רק על ששת ימים ולא יותר. רק כשצא ש"ק אזי נתחדש מחדש מעשה בראשית עוד על ששת ימים. וכל הוא"ו ימים כלולים בשבת קודש, וכל ההשפעות והזכרות והחסדים אשר צריכים הוא"ו ימים קבלו הכל משבת קודש, שהכל כלול בו, היינו שבשבת קודש נתעורר עוד מחדש מוח החכמה והזכרון ומשח רבות עילאה קדישא מן י"ג נהרות המושכין שמן אפרסמון ונתחזק על מעמדו כל המעשה בראשית. והוא"ו ימים מקבלין שפע קדוש להשפיע מידי יום ציומו לפי מה שהוא צריך. וזהו זכרון למעשה בראשית, כמבואר.

יזרה וקונה יתצרך. בשלמא מין האדם שהוא צער ודס שייך שפיר לפעמים שיחטא מפני היצ"ר השוכן בקרבו ומטוהו בכל עת מדרך הטוב והישר ח"ו ומאחו יתצרך ניתנה הבחירה חפשית להאדם לעשות כרצונו וחפצו וליך בדרך אשר יצטרך לעצמו לטוב או ר"ל. אך שאר הנמצאים הגאליים והנבראים והיצורים והנעשים כולם כאחד ששים ושמים לעשות רצון קונם באין מונע כי אין להם יצ"ר, אשר ע"כ מאין בא להארץ זה הרצון לחטוא ועוד לה יותר שתפגום מעלתה בזה שהקצ"ה פקד עליה לטובתה שזה העץ שמוציא יהא ג"כ טוב למאכל כמו הפרי עצמו והיא קלקלה ונתנה טעם לפגם: ובהעיר לב י"ל, הנה באמת הארץ לא חטאה כלל ואדרבה עשתה עבדות גדול ומסירות נפש בזה ולא חסה על קלקולה וכבודה וכמאחז"ל (מזיר כג:) גדולה עבירה לשמה, דהנה הארץ היינו סוד ארץ עליונה השכלית הסתכלה והצינה וראתה ביראת אלהים כל מעשה בראשית כי נורא הוא כל מיני פלאים מראשית הנקודה כל השתלשלות העולמות עד תהום ארעא אשר כמה מיני נמצאים דוממים וזוממים כו'. וחכמות אלהות והם נפלאות וחכמות הצורא ית'. ועל כולם השליט את האדם אשר נחלק גופו מן העפר מהאדמה ונשמתו היא מאור הנשמות החצובות מתחת כסא כבודו ית', והכל בידי האדם ותלוין במעשיו אם ילך בדרך הטוב והישר אז יהיה עליה לל העולמות וכל הנמצאים ואם ח"ו יקלקל מעשיו יפגום הכל ח"ו וירדו למטה כל הנבראים הרוחניים והגשמיים בצחינה התחתונה.

אז התיישבה הארץ בלבה ואמרה כיון שהאדם קרוב לחטוא מחמת יצרו הרע ואז יצא פגם גדול בשורש נשמתו ולא יועיל שום תיקון ותשובה, אשר לזאת התחכמה האדמה ושינתה תחילה ציווי הצורא ית' כדי שאח"כ כשיחטא האדם ח"ו יהא לו אמתלא נכונה והוא מפני ששורש גופו הוא מן האדמה ששינתה מכבר רצון הצורא יתצרך ותולין הקלקלה במקולקל ולא יתלו החסרון והסרחון בנשמה הרוחנית.

וחסה הארץ על כבוד שמים ועל האדם להקל מעליה עונש החטא מחמת ששורש האדם אשר נלקח משם הוא האדמה הרע את מעשיו וא"כ אין חטא האדם גדול כ"כ ונמצא שעשתה בזה הארץ עבדות גדולה ולשם שמים נתכוונה. וע"כ לא נענשה הארץ חייב כי קמי שמיא גליא כוונתה הרצויה שהיתה רק לכבוד יזרה ולטובת האדם. אך כשחטא האדם או נפקדה על חטאה כדי להוציא רצון הארץ מכח אל הפועל דאם לא נתן לה הש"ת עונש כלל אז לא היה נודע הדבר שחטאה כלל והיה א"כ חטא האדם קשה מאוד ולא היה נשלם רצון הארץ אשר עיקר כוונתה בחטאה היה רק עבור זה שיתלו חטא האדם בה.

ו"ש רש"י ז"ל לפיכך אז כשנתקלל אדם על חטאו נפקדה גם הארץ על חטאה כדי להוציא רצון הארץ מכח אל הפועל ולהקל מעל האדם עונשו. מאחר שנלקח גופו מהאדמה אשר חטאה תחלה ונמשך האדם בטבעו אחר שורשו. והבן היטב:

ועפ"ז תבין דברי קדשו של שהמע"ה (משלי י, ה) בן חכם ישמח אב ובן כסיל תוגת אמו. ולכאורה יפלא למה ייחס הטוב והשמחה לאב והרע והתוגה לאם. ולדרכינו יבואר על נכון, דהנה עינינו רואות כשהאדם הולך בדרך הטוב והישר צעני אלהים ואדם אז כל רואיו יאמרו כמה גדלה נשמתו של זה האיש ומייחסין הטוב אל הנשמה ואם ח"ו הולך אדם בדרך לא טוב אז מרגלא בפומיהו דאינשי כמה חומר עכור ותולין הקלקלה בחומר המגושם היינו האדמה

מנות שמירת שבת בפירוש, אפשר שלא קיים מנות שמירת שבת ע"י לבושי התורה שלנו רק שקיים מנות שמירת שבת באורות עליונים ע"י שאר דברים וכנ"ל, אבל יעא"ע"ה כיון שכתוב בתורה שקיים מנות שמירת שבת ע"י לבושי התורה כמו שהוא עתה אחר נתינתה. והנה שבת הכתוב בתורה הוא עלמא דחיי עלמא דחירו ולית בה מדה ושיעור כלל. ולכן ירש יעא"ע"ה נחלה בלי מזרים ושיעור וגבול והמשכיל יצין כ"ז:

אכלה תולדות השמים והארץ בהבראם (ב, ד). פירוש, זה תכלית של צריאת שמים וארץ, דתולדה הוא לשון תכלית הדבר. 'ציום עשות ה' אלהים ארץ ושמים', פירוש כשיעשה ה' לעמיד ארץ ושמים, שהארץ יהיה קודם לשמים, והוא תכלית הבריאה - שהעליונים יקבלו ממעשי התחמונים. והוא 'הודו על ארץ ושמים' (תהלים קמ"ג, א), פירוש 'הודו' של השם יתצרך הוא, 'על ארץ ושמים' כשארץ קודם לשמים, שהעליונים מקבלים מתחמונים. והבין:

(קדושם לוי)

ואד יעלה בן הארץ והשקה את כל פני האדמה, (ב, ו) פעם אחת בא אליו (אל הרה"ק רבי אברהם מסטרעטין ז"ע) איש חסיד נועיר בויברקא, ושמו אפרים זלמן זינגיט - מאכער, על שבת בראשית, והיה עונוד באכסניא. והנה אחר קריאת התורה קודם תפילת המוסף הרגיש שיש לו חולשת הלב נואד, הלך והתפלל תפילת המוסף ביחידות, והלך לאכסניא ועשה קידוש ואכל הסעודה, ושכב על מטתו לנוח מעט, ואחר זה הלך בחזרה לבית התפילה של רבינו הק' אשר כבר היה יושב בשולחן הטהור.

וכאשר האיש הנ"ל פתח הדלת וראה איך שרבו יושב בשולחן וכל החסידים סביבו, אז עלו בלבו הרהורי תשובה, והיה מתחרט נואד על אשר עזב לשנוע תפלת מוסף וקדושת כתר כרובו הקדוש, שהיה נמוש בוקע עולמות בכח תפלתו, והוא הלך למלאות כריסו ובטנו, והיה מתחרט על זה, ולבו נשבר בקרבו לאלף שבירים.

וכה היה מעניק במחשבתו עד שניגש להשלחן הטהור, אז רבינו הק' הרגיש מחשבתו ולבו הנשבר, ופתח ואמר: כתיב: 'ואד יעלה בן הארץ והשקה את כל פני האדמה', והפירוש כן הוא: 'ואד' לשון שבר (ראה ע"ז ב). אם לבו של אדם נשבר בקרבו, 'בן הארץ' היינו מהארציות שלו, אז בכח שברון לבו באמת יושקה את כל פני האדמה הוא מומשיך השפעות טובות וישועות לכל העולם."

אעשה לו עזר כנגדו (ב, יז).

יש לומר בדרך צחות, כי לפעמים אין האדם רוצה לעשות צדקה וחסד, ורק מפני שבושה הוא לו אם לא יעשה, נוכרח הוא לעשות צדקה שלא ברצונו, והנה עכשיו שיש לו אשה, יש לו תירוץ שאינו יכול כופני אשתו שהיא כנגדו ומעכבתו, וא"כ הוי זה לו לעזר שהאשה כנגדו. (אמרי פנחס)

לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו (ב, יז).

ועל דרך הליצה יש לומר, דהנה בהא דכתיב (לקמן כה, ט) וילך עשו וגוי ויקח את מוחלת בת ישמעאל, אמרו במדרש (ב"ר ס, י) מוחלת, שמוחל לו הקב"ה על כל עונותיו.

ובדרך הליצה אפשר לומר בכוננת דברי המדרש, דהנה כל זמן שהאדם שריו בלא אשה, באם יש לו חסרון במדותיו, וכל שכן כשהוא כילי בענין צדקה או בשאר מדות שבין אדם להכירו, כולם בודקים וממושמים במנומו ומגדילים חסרונותיו,

אבל כשננשא אשה מוחלים לו הכל ותולין הכל בה שהיא המעכבתו והיא הגורמת לו כל זה, ועשו שהיה רע מעללים כשנשא בת ישמעאל כולי

והנה אלנינו ואלל עולמות התחמונים הוא קדושה גדולה ונפלאה איך שאנו מקבלין שפע עליונה וטהורה ממקום גבוה בשבת קודש. אחר דחיין דכולא ציה אשתכח כמ"ש (קהלת א, יב) החכמה תחיה בעליה אבל אלל השפע ענמה הוא ירידה כביכול מעולמות עליונים וקדושים לעולמות התחמונים, ואם היה ירידת השפע בשבת קודש ענמו היה זה כביכול ירידה אלל השפע ענמה. ולזה קדשו זמן שלא ירד בו כל עיקר, ר"ל בשבת ענמו אינו ירידת השפע רק כל יום ויום מוריד השפע צימונו לפי מה שהיה כלול בשבת קודש וכפי שהיה כלול בשבת קודש ככה משפיע צימונו. וזה שאנו אומרים בכל יום היום יום פלוני בשבת, אבל בשבת אין בו שום ירידה לכל דבר שבעולם, והוא וקדשו זמן שלא ירד בו כל עיקר, והבין:

(אזהב ישראל)

ויברך אלהים את יום השביעי וגו'. (ב, א).

עוד במדרש פרשה הכ"ל ר' יוחנן בשם ר"י זן חלפתא אומר, אברהם שאין כתוב בו שמירת שבת ירש העולם במדה שנאמר (בראשית יג, י) קום מהלך בארץ לארצה גו' אבל יעקב שכתוב בו שמירת שבת שנאמר (שם לג, יח) ויחן את פני העיר שנכנס עם דמדומי חמה וקבע תחומין מצעוד יום ירש העולם שלא במדה שכתוב (שם כה, יד) ופרצת ימה וקדמה וגו' ע"כ. והוא פלאי, הלא ידוע דרשת חז"ל (יומא כח:) על פסוק עקב אשר שמע אברהם בקולי גו' (בראשית כו, ה) שקיים אלא"ע"ה כל התורה עד שלא ניתנה ואפילו עירובי תשלין, ומסתמא קיים כל מנות שבת כהלכתן כללומיהן ופרטיהן ודיקדוקיהן, ואיך אפשר לומר שלא קיים מנות שמירת שבת ח"ו. ואם מפני שלא כתוב בו צהדיא בהתורה שקיים מנות שמירת שבת כמו ציעקב, זה אינו מוצן כלל כיון שצאמת קיים כל מנות השבת כהלכתן כמו יעקב אע"ה וכי מפני שלא כתבה התורה עליו בפירוש שקיים כמו שכתבה על יעקב מחמת זה לא יזכה ח"ו לנחלה בלי מזרים ולא יירש העולם רק במדה:

אכן בשום לב י"ל שזה ודאי אמת צרור שאצותינו הק' קיימו כל מנות התורה עד שלא ניתנה כללומיהן ופרטיהן ודיקדוקיהן אך כיון שלא ניתנה עדיין התורה"ק ע"כ היו יכולין לקיים מנות התורה שלא ע"י לבושים של עכשיו הכתובים בתורה"ק. ולהבין זה, דהנה כל מנות התורה הם אורות עליונים וקדושים אשר אנחנו ישראל בני אל חי צריכים בעשיית כל מנה לקשר ולייחד אורות עליונים ומנוחנחים, היינו בעשותינו כל מנה צדחילו ורחימו וצוונה קדושה אזי מתייחדים ומתקשרים כביכול אורות עליונים הטורים והקדושים אשר כל מנה נמשך מהם, אך א"ל לייחד ולקשר ולקיים אורות עליונים רק ע"י לבושי התורה דוקא. כגון מנות ליצית ותפילין סוכה לולב וכדומה, ובלא הלבושים הכתובים בהתורה א"ל לנו לייחד ולקיים ולזווג אורות העליונים. אבל האצות הק' כיון שאז עדיין לא ניתנה התורה היו יכולים לייחד ולזווג האורות העליונים בשאר דברים שעשו כדאיתא בכהאר"י הק' ז"ל שיעקב אע"ה קיים מנות תפילין בהמקלות שהציג צרהטים. צרהיטא דמוחא, ע"ש דבריו הק': וע"כ נשא יעקב אע"ה שתי אחיות הגם שקיים התורה כולה עכ"ז נשא שתי אחיות כיון שראה טוב הנמשך מזה שיליד מהם י"ב שצטי יה. לכן נשא צ' אחיות וקיים מנה זו ע"י איזה דבר אחר. וייחד וקשר אורות העליונים אשר נמשכו מזו המנה כיון שעדיין לא ניתנה לבושי התורה וזה העולם והבין.

וכן הוא ממש אלל אלא"ע"ה הגם שקיים התורה כולה וצפרט מנות שבת ששקולה ככל מנות התורה עכ"ז כיון שלא כתוב בתורה שקיים

עלמא תלי בוקי סריקי בבת ישמעאל, ולכן מרמז שם ויקח את 'מחלת'
בת ישמעאל שמחלו לו הכל ותלו כל החסרון בה.

והיינו לא טוב היות האדם לבדו, שאי אפשר שיהיה טוב, כי כולם מובקשים
עליו חסרונות ומומים, אעשה לו עזר, על ידי שהיא כנגדו, כי יאמרו
שעיניה צרה באורחים בטבעה וכדומה, וזה על דרך יצחות. (כתב סופר)

**ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות
תמות, (ב, יז). ומפרי העץ אשר בתוך הגן אמר אלקים לא תאכלו
ממנו ולא תגעו בו פן תמותו. (ג, ז).**

פעם שב הגאון רבי נאיר שפירא זצ"ל ליישיבתו (יישיבת חכמי לובלין) ובפני
ביאור נפלא אודות הייחוס שניהלה חוה עם הנחש בענין האכילה מעץ
הדעת, אותו שמע בטשורטקוב כפי רבו הצדיק רבי ישראל זצ"ל.

מינאנו הוספה בדברי חוה: הקדוש ברוך הוא אמר לאדם (בראשית ב, ז)
"ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות",
ואילו חוה הוסיפה ואמרה (שם ג, ז): "ומפרי העץ אשר בתוך הגן אמר
אלקים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן תמותו. כדי להבין את ענין
הנגיעה, אמר הרבי מטשורטקוב, יש לפרש זאת על פי מעשה שהיה
אינן הצדיק רבי אורי מסטרליסק זצ"ל.

פעם אחת הביאו לפניו כוס תה עם קוביות סוכר. את התה שתה רבי
אורי מבלי להמתיקו, ואילו את הסוכר החזיק בידו. כשהעידו לו על ששתה
תה לא ממתק, פתח את ידו והראה לכולם שהסוכר פגה מתיקותו והפך
לסתם עפר. היציבור כולו נדהם והשתומם על הדבר. סח רבי אורי ופירש:
לפני חטא עץ הדעת היו כל חמושת החושים שווים, וכל אחד מהם מילא
את כל תפקידיו של האחרים, היינו האוזן אכלה, היד נשמה, וכדומה.
והנה, אחרי החטא נעשה פירוד בחושים, וכל אחד קיבל תפקיד מיוחד
ויחיד. אני אמר הרבי מסטרליסק על עיצמו תקנת את חטא עץ הדעת,
לפיכך היד שלי יכולה לאכול.

מחסיפור הזה, סיים הרבי מטשורטקוב, אפשר להבין את הנגיעה של
חוה, כי לפני החטא היתה הנגיעה אכילה, אם כן לא הוסיפה מאומה. אבל
ברגע שנגעה וחטאה, פסקה הנגיעה מלהיות אכילה, ולכן לא מתה.

(רבי נאיר אמר)

ויאמר לו איכה (ג, ט).

הרה"ק רבי עבי מזידיטשוב ז"ע היה לו תלמיד אחד שהיה מסתופף בעילו
והיה אדם גדול וקדוש, פעם הלשינו עליו לפני רבו הקדוש מזידיטשוב
שהוא מתנהג ברבנות ומקבל פדיונות ופתקאות, והצליחו להכניס תרעומות
על תלמידו בלב רבו הקדוש, אולם התלמיד הגיל לא ידע כלל שהלשינו
עליו, כמוילא לא הרגיש שום הרהור חטא, וכשבא לפני רבו הקדוש
לזידיטשוב אמר לו רבו הקדוש: "חידוש בעיני אשר באתם אלי, וכששמע
התלמיד דברים אלו יוצאים מפי רבו הקדוש, נשבר לבו בקרבנו, והשיב
ביצדקתו ובחכמותו: הלא עתה באתי לפני קדושתו והנני מושתחוה כוול כסא
קדשו למחול לי על חטאי ופשעי אשר חטאתי ואשר עויתי, ורבו הקדוש
השיב לו: סלחתי, אבל התלמיד הגיל לא ידע כלל כוונת רבו הקדוש, על
מה מתרעם עליו, כי לא הרגיש בעיצמו שום הרהור חטא,

וכעבור איזה ימים וראה כי רבו הקדוש מתנהג אתו באהבה כמקדם,
הרהיב עוז בנפשו ובא לפני רבו הקדוש לבקש ממנו שיאמר לו מופני מה
התרעם עליו, וכשישמע רבו הקדוש שהוא אינו יודע מושם שמוץ חטא,
התפלא על גדל חכמותו בזה שקיבל תוכחת רבו וביקש שרבו ימחול לו,
אף שהיה יכול להשיב תשובה ניצחת חף אנכי מופשע, והוא לא רצה
להצדיק עיצמו רק ענה תיכף בפיוס והכנעה גדולה כאילו חטא פשע רב,
אמר לו רבו הקדוש מזידיטשוב ז"ע: אם אדם הראשון היה מתנהג בדרך
חכמה וכאשר שאל אותו השי"ת "איכה" (בראשית ג, ט) לא היה מושיב שום
תירוץ רק היה מתחנן ומבקש מופיים ומרבה בבקשה שימחול לו על חטאו
היה טוב מאוד, עכ"ל, וזה דרך החסידות לקבל התוכחה ולחפש אינן עיצמו
בלבו, ולא להשיב שום תירוץ.

בויעת אפך תאכל לזום (ג, יט).

סיפר לי הרה"ח ר' חיים הערבסט ג"י, ששמע מוהחסיד ר' חיים פאליק
ע"ה (שה"י כתב התורות אצל הרה"ק מינאנו ואצל בנו הרה"ק ר' אהרן מינאנו, ואצל בנו
הרה"ק ר' לייביש מינאנו) שאביו גר באושפיצין והוא החזיקו וה"י רגיל לנסוע
אליו לקיים מצוות כיבוד אב.

פעם אחת ראה שנגנס איש אחד להרה"ק ר' נטעלי מווייעליפולי זצ"ל
והתאונן לפניו שיש לו פרנסה טובה, ובהרחבה, אמנם הוא מתעמל כל
כך והעבודה קשה לו, וענה לו הרה"ק, כתוב בתורה "בויעת אפך תאכל
לחם" אלא מאי אם מושיכנימים בבקר בשעה חמושית ומתעמלים בתוס' או
על רש"י, יוצאים בזה נאמור הכתוב הגיל, והפרנסה באה בניקל.

(הרה"ק ר' ישראל חיים אשרי שליט"א, שיח זקנים)

**ויבא קין מפרי האדמה מנזוה לה' והבל הביא גם הוא
מבכורות צאנו ומזולכיהן וגו' (ד, ג-ד).**

ההבדל שהיה בין מנחת קין למנחת הבל, כמד"כ (בראשית ד) "ויבא
קין מפרי האדמה מנחה לה' והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו
ומחלציהן", דג' מיצות אלו שכתבה המו"ק טמונה הכוונה העליונה
מדוע נתקבלה מנחת הבל, לפי שהבל השקיע במנחתו רעותה לזבל,
ראשית מה שלקח מאלו את שגידל בעצמו, שזה החביב ביותר על
האדם. ומזכורות היינו המשובים ביותר, ומחלציהן המשובים ביותר.
והיינו שהבל מכר והקריב להשי"ת את החשוב והיקר לו ביותר.

ולפיכך "וישע ה' אל הבל ואל מנחתו ואל קין ואל מנחתו לא
שעה", כי עיקר העבודה הוא הרעותה לזבל שיהודי משקיע במנחתו
וצלל מלוא שמושה. ויתכן שיהודי עובד השי"ת ועוסק צמורה
ומתפלל, ואילו חלק מעצמותו אינו מסוגל למסור, שאת האהוב
והחביב עליו ביותר משאיר לעצמו ואינו מוסר להשי"ת...

(נמיצות שלום)

לפתחו זוטאת רובץ, (ד, ז)

כתיב בפרשת בראשית (ד, ז) "לפתח חטאת רובץ", ואמר כ"ק מרן מוהרי"ד
מבעלזא ז"ל בשם אביו כ"ק מרן מוהרי" ז"ל, דפתח רומז על תשובה,
כדאיתא (שהש"ר ה, ג) שאומר הקב"ה פתחו לי פתח כחודו של כוחט ואני
אפתח לכם פתח כפתחו של אולם, וזהו פ"י הכתוב, "לפתח" היינו לפתח
התשובה, "חטאת" רומז ל"יצה"ר, "רובץ", שהייתה רובץ אצל פתח
התשובה ומונע את האדם מלעשות תשובה,

ואמר כ"ק מרן מוהרי"ד ז"ל, שאילתי את אבי ז"ל מהו העצה לזה שיוכל
האדם לעשות תשובה אם הייתה מונעת מלשוב, והשיב אבי ז"ל דהעצה
היא, שבתחילה יעשה האדם תשובה על מצוות ומעשי"ט שלו שהיה יכול
לעשותם באופן יותר טוב, ועל תשובה כזאת אין הייתה מוקטרג, וכיון
שכבר פתח את פתח התשובה, יוכל להמשיך בתשובה גם על החטאים
שעשה עכדבה"ק.

(הגאון רבי שלום בראנדער זצ"ל, תכין לבם)

והי' כל מוצאי יהרגני (ד, יד).

סיפר לי הרה"ג ר' יוסף שטייכעל שליט"א ששמע מבחור אחד שלמד
בטרניפאל וה"י נכד מוהרה"ק ר' אוריילע כוסאמבור זצוק"ל (הגאון מטרניפאל
קרב אותו נאד מפני שה"י בנשי"ק) שאמר לו בשם זקינו על פסוק "והי' כל
מוצאי יהרגני" הקשה הרה"ק האם הי' קין נפל שפחד מואנשים הלא הרג
להבל, ותירץ שהטבע הוא שמוי שהוא נע ונד אז כל טירדה קטנה מופריע
אותו נאד, וזה הכוונה וה"י כל מוצאי וואס סיועט מיד טרעפן, יהרגני
וועט עם מיד אוועק הארגענן כיון שאה"י נע ונד.

(שיח זקנים)

דרכינו הרה"ק רבי מנחם מענדיל ה"צמח צדיק" מוויזניץ זי"ע

שנתקבל מאת מכון "אור פני משה" להפצת תורת מרן הישועות משה זי"ע

מסירות נפש לד' בכל עת ורגע - הר המוריה

מסופר, כי הגה"ק מצאנו זי"ע שהיה פעם בקארלסבאד, ושוחח בפלפולא דאורייתא עם אחד מגדולי ישראל זי"ע. באמצע שיחתם נשמע הקול כי זקני הק' ה'צמח צדיק' הגיע לבקרו. מיד סיים הגה"ק מצאנו את שיחתו ופנה להקביל את פני זקני הק'. עקב כך נגרמה לאותו גדול חלישות דעת, והוא שח זאת לאחיו, שהיה אף הוא מגדולי הדור. פנה האח אל הגה"ק מצאנו בטרונאי, הייתכן שעזב כך את אחיו, שהינו למדן גדול!

השיב לו הגה"ק מצאנו: 'אמר נא לי מר, מדוע זה נבנה בית המקדש על הר המוריה ולא על הר סיני, שעליו ניתנה התורה? אלא רואים אנו, שמקום בו מוסר אדם מישראל את נפשו למען כבוד שמו יתברך, שם דייקא הוא מקום בנין בית המקדש והשראת השכינה!' 'אם כן איפוא', הפטיר הגה"ק מצאנו, 'אפשר אמנם שאחכם למדן, אולם רבי מענדילע וויזניצער מוסר נפשו לפני השי"ת בכל רגעו!'

כי לא מחשבותי מחשבותיכם

גם כוח התורה של ה'צמח צדיק' היה למעלה מהשגותינו, כפי שסיפר החסיד ר' שלום עדעלשטיין ז"ל, שהתאווה לראות בעבודת הקודש של זקני הק' ה'צמח צדיק' בעת לימוד גמרא. על כן התחבא מבעוד מועד בחדרו של ה'צמח', וכך ראהו בעת לימודו. כשסיים זקני הק' את סדר לימודיו, קם ממקומו והחל להסתובב אנה ואנה; לפתע הבחין בר' שלום ושאלו למעשיו כאן.

כשהסביר ר' שלום, שחפץ היה לראות את הרבי בעת הלימוד, נענה זקני הק' ואמר לו: 'בא ואספר לך מעשה שהיה. פעם נסעתי לבקר את מו"ח הק' מרוזין זי"ע בעיר משכנו סאדיגורה. מו"ח ידע על בואי, ויצא לקבל את פני. כאשר נפגשנו על אם הדרך, פנה אלי מו"ח ואמר: 'מרכבתי בנויה מסודות על פי קבלה וממעשי מרכבה'. ראיתי שאינני מסוגל להבין את עומק דבריו הקדושים, על כן, חשבתי לעצמי, לכל הפחות אפתח את פי בכדי שהבל פיו הק' יחדור לקרבי...'

כשסיים ר' שלום את סיפור העובדא דבידידיה הוה, הסביר: 'ה'צמח צדיק' התכוון לרמוז לי, שאמנם ראיתו בעת לימודו ושמעתי אותו לומד את הפשט, אך כל זה הוא כראייה חיצונית, שכן את הסודות הטמירים שלמד בדף הגמרא, לא שמעתי ולא אבין...'

מרא דצלותא

לא זכינו להכיר את ה'צמח צדיק', אולם זכינו עוד לראות ולשמע את אלו שעוד זכו להכירו. קשה להעלות קוים לדמותו. אבל מי שזכה להתפלל בצוותא עמו - כאשר סיפרו יהודים שזכו לכך - יכול להבין תפילה מהי. התפילה בצל ה"צמח" היתה כזו שבאמצעותה נברא האדם כאילו מחדש, תפילה שרוממה והגביהה את האדם לעולמות אחרים!...

באחת השנים, ביום ראש השנה, התעכב הרה"ק ר' מרדכי מנדבורנא זי"ע בחדרו ולא יצא לבית המדרש לתפילה. כעבור זמן ממושך, הופיע לפתע בביהמ"ד ופתח בתפילה. לתמיחה מקורביו לפשר השתהותו הארוכה, הסביר:

"הנה בשמי מרום התעורר קטרוג גדול, וכל שערי התפילה ננעלו. חשבתי לעצמי, כיצד זה אוכל להתייצב בתפילה? עד שהגיע המרא דצלותא עם החברייא שלו, ופתחו את כל השערים! או אז יצאתי מחדרי ופתחתי גם אני בתפילה!"

"לא אבוש מלספר לכם" - הפטיר הרה"ק רבי מרדכי - "שהמרא דצלותא הוא רבי מענדילע וויזניצער וחסידיו!..."

רבינו הרה"ק רבי מנחם מענדיל האגער מוויזניץ זי"ע נולד בכ"ד אייר שנת תק"ץ לפ"ק לאביו הרה"ק רבי חיים מקאסוב זי"ע בעל 'תורת חיים' [בהרה"ק רבי מנחם מענדיל מקאסוב זי"ע בעל 'אהבת שלום'] ולאמו הרבנית הצדיקת מרת צפורה ע"ה [בת הרה"ק רבי יהודה מאיר משפטייוקא זי"ע, בנו של הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע וחתנו של הרה"ק רבי יעקב שמשון משפטייוקא זי"ע].

"גם במעלליו יתנכר נער" (משלי כ יא) כבר בטל ילדותו הצטיין כעילוי נפלא, ובחר בו הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע כחתן לבתו בהיותו ילד רך בשנים, כפי שהיה נהוג באותה תקופה.

בשנת תר"ד, בהיותו כבן י"ד שנים, התקיימו הנישואין בעיר קשינוב שברוסיא. היה זה לאחר שהרה"ק מרוזין נאלץ לברוח מרוסיא עקב העלילה שהעלילו עליו, והתגורר בסקאלא שבגאליציא, אי לכך התקיימה שם שבת ה"אויפרוף" העליה לתורה, מאחר שהצדיק מרוזין לא היה יכול להשתתף בחתונה, שהתקיימה כאמור ברוסיא. כאשר נפרד החתן מחתונתו הקדוש, "הרכין הרה"ק מרוזין את ראשו ואמר לו בני, חתן יקר, זאת נודע שחתן דומה למלך, ובפרט אתה שהנך בן מלכים, ובכך תגזור בגזירה שיבוטל מעלי ומעל כל בית ישראל כל גזירות קשות ורעות, ואמר אמנ... לאחר נישואיו עלה ונתעלה בבית חותנו הק', שראה בו עתידו, להיות עטרת תפארת ישראל.

בתחלת שנות העשרים לחייו, נתעטר בכתר הרבנות בק"ק וויזניצא, על מקום הגה"צ רבי יצחק זצ"ל רבה של וויזניצא, מתלמידי זקינו בעל 'אהבת שלום' מקאסוב.

על אף היותו אברך רך בשנים, הלך שמעו לפניו כרב בקי בהוראה, ודבריו נתקבלו כדברי האורים בקרב כל הגלילות הסמוכים לעירו.

לאחר הסתלקות אביו הק' לגנזי מרומים, בכ"ה אייר תרי"ד, והגם שבקאסוב מילא מקומו אחיו הגדול הרה"ק רבי יעקב שמשון זי"ע, וכן הנהיג אחריו אחיו הרה"ק רבי יוסף אלטר מראדיוויץ זי"ע, החלו רוב החסידים לנהור אל וויזניצא, אל צעיר האחים רביה"ק בעל ה'צמח צדיק', כשגם גדולי אותו הדור באים להסתופף ולהתחמם לאורו, כמו ה'דברי יחזקאל' משינאווא, ה'אך פרי תבואה' מליסקא, ה'אמרי יוסף' מספינקא (ראה הקדמת החקל יצחק' לאמרי מאמר ג אות ה) ועוד, כשכולם מפליאים את גודל קדושתו ועבודתו העילאית, ונתפרסם שמו בישראל כקדוש עליון, עמוד צלותהון דישאל ופועל ישועות בקרב הארץ.

בסוף ימיו חלה וקיבל יסורים באהבה. בליל שב"ק בראשית, כ"ט תשרי תרמ"ה בהיותו כבן נ"ה שנה בלבד לאחר התפלה והקידוש, בעודו עטוי בגדי שיראין, נצחו אראלים את המצוקים ונתבקש לשיבה של מעלה.

מסופר דבר פלא, שבאותה שעה בקשו החסידים לרקוד, כמנהגם, בחצר הקודש ספינקא, ולא נתנם רבם הקדוש בעל האמרי יוסף זי"ע לכך, באמור להם אין זו עת רקוד 'כי רואה אני חשכות גדול בעולם, רח"ל" (ראה ההקדמה הנ"ל מאמר ז אות ב)

זרע קודש אשר השאיר אחריו המה, בנו יחידו הרה"ק רבי ברוך זי"ע ה'אמרי ברוך' מוויזניץ, ובתו היחידה הרבנית הצדיקת מרת שרה אשת הרה"ק רבי שמואל רוקח אב"ד סקאהל בן מרן מהר"י מבעלזא זי"ע, בנו השני הרה"צ רבי יעקב דוד נפטר על פניו בימי עלומיו.

כן נשתמר בדרך נס ספרו הקדוש 'צמח צדיק' על התורה והמועדים, שראה אור מיד אחר פטירתו, לאחר שכתב היד שהיה מוכן לרפוס טבע בנהר, ובדרך פלא נמצא לאחר מכן, וכך זכינו לאורו הבהיר תורת אמת אשר היתה בפיו. וכה כותב בנו ממלא מקומו ה'אמרי ברוך' בהקדמת הספר 'וקראתי בשם להספר הקדוש הזה 'צמח צדיק', כי שמו הקדוש בקרבו 'צמח צדיק' בגימטריא 'מנחם מענדיל', וזכותו יעמוד לנו, שנוכה לקץ הימים לקיים מקרא שכתוב: והקימותי לדוד צמח צדיק ומלך מלך וגו' (ירמיה כג, ה) ונאמר: הנה איש צמח שמו, ומתחתיו יצמח ובנה את היכל ה' (זכריה ו, יב) ויומשך על ישראל ברכות טוב" (בגימטריא תרמ"ה שנת הרפוס חיים) (עלים לתרופה בעלזא, גליון תקמ"א)

פעם באמצע תפילתו, אחז זקני הק' בעמוד שלפניו - שהיה מחובר לחלון - ונענע אותו בחזקה עד שאף החלון התנועע. לאחר התפילה ניגש אחד מהנוכחים, שהיה בעל כח, וחפץ גם הוא לגרום לכך, אחז בעמוד בחזקה, אך לא עלתה בידו. או אז הבינו, שבעת התפילה ניחן ה'צמח צדיק' בכוחות שלמעלה מדרך הטבע!

כח זה של התפשטות הגשמיות השפיע אף בחסידיו. בעת אחת התפילות שהתפלל ה'צמח' לפני התיבה, חשב אחד החסידים בלבו, לגודל ההתלהבות וההתרוממות ששררו אז: הנה הגעתי כבר למעלה כזו שאינני נזקק עוד ולא מעוניין בכל תאוות העולם הזה ובכל הבלי. לאחר התפילה בא הגבאי לחלק את ה'בילקעס', ואותו חסיד נדחף גם הוא בין הקהל. או אז נצבט לבו בקרבו, שהרי זה עתה סבר שכבר אין לו כל ענין בתאוות העוה"ז, ומיד אחר התפילה נמנה הוא בין החוטפים... לפיכך ניגש אל זקני הק' ושח לו את כל ונוכחת.

נענה לו זקני הק' ואמר: "זהו שמתאונן דוד המלך ע"ה: 'תהלת ה' ידבר פי' - כשהנני מהלל את ה' ומתפלל אליו, אז - 'ויברך כל בשר', אפילו א בשר ודם פשוט מתעלה ומתרומם אל השי"ת, אולם בתום תפילתי - בשר ודם נותר בשר ודם, וה'בילקע' הוא הלאה 'בילקע'...". ה'צמח' היה גדול עד מאוד בכוח העבודה. פעם כשעבר לפני התיבה בימים הנוראים, והגיע לתיבות "אם העוו פני מלכם בעזות פנים ומצח", עורר כל-כך את הקהל, עד שאחד החסידים קפץ והזדעק: רבי! הכוונה כאן היא אליו! - אמנם לא אליו היתה כוונת הרבי, כי הוא היה עובד ד', ירא וחרד, ברם תפילת הרבי הבעירה את ליבו כל-כך, עד שלתומו הבין מיד שאליו הכוונה.

ואני תפילה

בעת התפילה היה זקני הק' מסוגל לשכוח עולם ומלואו. ביום ב' דראש השנה תרמ"ג, שכבה זקנתי הרבנית מרת מרים ע"ה על ערש דוי במצב קשה מאוד (נלב"ע בצום גדליה). לפני תפילת מוסף, שלח זקני הק' לשאול את הרופא אם יוכל עוד להתפלל מוסף, והרופא אישר זאת. כששמע ה'צמח' את תשובתו, הוא פרץ בתפילה נלהבת - כפי שהגדיר זאת אבי הק' [מין האימרי חיים ז"ע] להבת אש!

לאחר מכן אמר החסיד הנעלה ר' יצחק דוד פוקס מווילחוביץ: "ראו את גודל כח התפילה של הרבי. המצב היה כה קשה, עד שהוצרך לשלוח לשאול את הרופא אם יוכל עוד להתפלל, ואף על פי כן התפלל בהתלהבות כה נפלאה!"

כי אכן, היתה התפילה חיות נפשו. באחת השנים בחג השבועות נכנס זקני הק' לבית מדרשו ואמר: "הנה לי אין עולם הזה וגם לא עולם הבא, 'עולם הזה' אין לי, מפני שבכל עת באים לפני אנשים, האחד מזכיר שאשתו חולה, הלה קובל שבניו חולים, פלוני בא על חינוך בניו ורעהו על שפרצה מגפה בבהמותיו וכדומה וכדומה, צרות ומועקות שונות. 'עולם הבא' אין לי, שהרי הנני אומר דברי תורה, שלאחר פטירתי ידפיסום ויוציאום בספר. והנה כל אשה כשרה יודעת שבערב שבת קדש יש להניח ספר על השולחן שעליו הנרות, לבל יהיה השולחן בסיס לדבר האסור, אך האשה אינה יודעת איזה ספר בדיוק עליה להניח, על כן ייתכן והיא תוציא ותניח את הספר שלי, ואז יתחילו מיד לדרון אותי בשמים: וכי הספר שלך ראוי לעשות את השולחן לבסיס לדבר המותר? ואז יכוני מכות-שוט, הרי ממילא שעה"ב גם אין לי!"

"אם כן איפוא", הפטיר, "אין לי לא עולם הזה ולא עולם הבא, לכל הפחות אפתח בתפילה!" וה'צמח צדיק' התפלל תפילה נלהבת, לעילא ולעילא, עד שאחר כמה שנים עוד שאל את חסידיו: "הזוכרים אתם את התפילה שהיתה אז?"

ה'צמח' הק' הנחיל לנו 'מחזור חדש', עם ניצוץ המבעיר את האש בלב לתפילה, ומלבה את הרגש הפנימי, שכן איתא בספח"ק שלכל יהודי יש חלק אלוך ממעל, אלא שהבלי העולם מחשיכים את אורו, כשם שאפר על-גבי האש מעמעם את אורה. אולם כשנופחים על-גבי האפר ומסלקים אותו, תשוב האש לבעור כבראשונה.

רק אחד כמו זקני הק' ה'צמח', שמסר את נפשו להשי"ת מעין יצחק עקידתא - כפי שהעידו עליו גדולי דורו באמרם שהוא בבחינת 'הר המוריה' - רק הוא יכול להחזיר ניצוץ ואור חדש במחזור.

וכל קרבי

שמעתי מהחסיד הישיש ר' וואלף אפטער, שהסתופף בצל אבי הק' ז"ע, ועוד זכה להיות אצל ה'צמח צדיק, שפעם קרא זקני הק' ה'צמח צדיק' ואמר: "ארבעים אנחנו, שכשאנו אומרים 'הללי נפשי את ה'', מתהפכים המעיים בקרבנו!"

ויהיו הדברים לפלא, כי לא ידעו אל מי היתה כוונתו.

עוד שמעתי מר' וואלף, שכאשר אמר ה'צמח' את ה'תורה' בפרשת משפטים על הכתוב "שבועת ה' תהיה בין שניהם", והזדעק: "שבועת ה'!" - מה יהיה עם השבועה שנשבוענו "תהי צדיק ואל תהי רשע?" - הזדעזעו כתלי ביהמ"ד!

עמוד העבודה

ה'צמח' פירש את מאמרם ז"ל (קידושין כח:): "אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט", שאם מוסרים אדם לבית הסוהר, הוא מתיירא ומצפה לחסד הממונים עליו. כן תהא גם אמירתו לגבוה - כשהוא עומד להתפלל, ג"כ יצפה לחסד השי"ת. באופן אחר פירש: 'מסירתו להדיוט' - כמו שלענייני ה'הדיוט' הוא מוסר את נפשו, קור וחום לא יעכבוהו מענייני הפרנסה, ויום ולילה לא ישבות מלעסוק למען ירוויח, במסירות נפש כזו צריכה היות 'אמירתו לגבוה'.

ה'צמח' היה בסה"כ בן נ"ה שנים בהסתלקותו - הוא נולד בשנת תק"צ ונסתלק בשנת תרמ"ה, ולמרות זאת נתפרסם בכוח הנהגתו בכל הארץ. ולכל זאת הגיע מפני שהתייגע בשנות נעוריו. וכמו שסיפר פעם הרה"ק רבי יצחק מווארקי ז"ע, שישב פעם בשולחנו של הרה"ק מרוז'ין ז"ע, וחתנו ה'צמח' - שהיה עדיין אברך - ישב על יד הרה"ק מווארקי. העיד הרה"ק מווארקי שהאברך הזה הלהיב והציית את לבבו עד מאוד. זה לא בא מכך שאוכלים מאכלים ערבים... לא מכך זוכים לכוחות שמימיים כאלה...

ונשא על לוח לבו לזכרון

לפני אחד ממועדי הקודש, בא אחד החסידים להסתופף בצל ה'צמח'. בהגיעו, נכנס אל הקודש פנימה ובקוויטל שמסר ציין חמש בקשות. לאחר החג, כשנכנס אותו חסיד שוב, ציין רק ארבע בקשות. פנה אליו זקני הק' ושאלו: 'ומה עם הבקשה החמישית?!' השיב החסיד בתימהון ובפליאה: 'אמנם כן, שכחתי מה היא היתה'.

מיד הזכיר לו זקני הק' את מבוקשו.

וזה כשבינתיים עברו לפני ה'צמח' המוני קוויטלעך, למרות זאת זכר שלחסיד זה היו חמש בקשות, ומה הן היו.

אתערותא דלתתא

פעם ישבו זקני החסידים ושוחחו ביניהם בעובדא דהוה אצל הרה"ק מאפטא ז"ע, שכשאחו בברכת ישתבח בתפילת שחרית, התעלף לפתע. לאחר התפילה קרא הרה"ק מאפטא לאחד מחסידיו ור' זלמן שמו, ואמר לו: "ודאי היתה לפלא בעיניכם התרחשות זו, היות שאוהב אני אתכם אספר לכם את פשר הענין. כי שתי נשמות של צדיקים באו אלי מהעולם העליון, ובקשוני לפעול עבורן שיוכלו להתעלות מעלה מעלה, מהיכל להיכל. חשבתי לעצמי, צדיקים מהעולם העליון צריכים לבוא ולבקש ממני שאפעל עבורם שיוכלו להתעלות יותר! הזדעזעתי כל כך מעצם הרעיון, עד שהתערפלו חושי! זהו שאמרתי חז"ל - סיים הרה"ק מאפטא - יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים יותר מכל חיי העולם הבא!"

כאשר שמע ה'צמח' את שיחתם, נענה ואמר: 'אמת הדבר, ר' זלמן בעצמו סיפר לי זאת. וזהו הענין שאנו נוהגים ביהארציית לשתות ולברך שתהא עלייה לנשמה, אף על פי שהצדיק הנפטר גדול מאתנו, ולכאורה מה בצע לו בברכותינו, אלא שאף על פי כן, את שיכולים לפעול כאן, מן הנמנע לפעול שם, בעולם הבא..."

אחד מחסידיו של ה'צמח', ר' משה לייב שמו, נסע פעם לווינה, על מנת לקנות סחורה לעסקיו. בווינה היה ביהמ"ד של חסידי ויזניץ, וכיון שכך סר ר' משה לייב לשם להתפלל שחרית. לאחר התפילה היסבו החסידים לברכת 'לחיים', ושוחחו ארוכות במילי דחסידות, דיבורי תכלית וסיפורי צדיקים, כשמתוך כך אף פצחו בריקוד נלהב, יחד עם ר' משה לייב.

והנה לפתע קראה לו אשתו החוצה, ושאלה אותו: השכחת לגמרי את מטרת בואך הנה?! ענה לה ר' משה לייב: אמרי נא, איפוא, לשם מה?! הרי לרכוש סחורה באנו - ענתה. ומה יהיה כאשר כבר נרכוש את הסחורה? - שאל ר' משה לייב. נוכל למוכרה - ענתה נוות ביתו. וכאשר נמכרנה, מה אז? הוא שואל. נרוויח כסף - היא עונה. ואז, שב הוא ושואל: ומה יהא אז? והיא השיבה: יהיה לנו טוב!

ראי נא, הפטיר ר' משה לייב, כה הרבה תחבולות עלייך לעשות ולהרבות על מנת שיהיה טוב, ואילו לדידי, הנה ביושבי כאן בין החסידים, כבר עתה טוב לי!

אמנם אלו דיבורים גבוהים אשר לאו כל מוחא סביל דא, אך מכאן רואים השגותיו של יהודי השקוע בעבורת ה'.

באחת הפעמים שנסע ר' משה לייב לווינה, שבת שם. כליל שבת קודש התאספו החסידים בצוותא. זו היתה דמות החסידים, אף כשעסקו במסחר לא שכחו את עיקר ייעודם בהאי עלמא. הפצירו בו המסובים לומר דברי תורה - היות שהיה איש חסיד משכמו ומעלה, וידע לומר.

ור' משה לייב נעתר להם. הדבר נודע לרבו ה'צמח', וכשהגיע ר' משה לייב אל הרבי, שאלו אלו דברי תורה אמר בווינה. נסוג ר' משה לייב אחור והיה בוש מפני רבו, וניסה להתחמק. אך זקני הק' קרא לו ואמר: משה לייב, מה אמרת שם?!

אזי סיפר ר' משה לייב: "כתיב 'כי במקלי עברתי את הירדן', כי במקלי - אם אך מתחילים להקל בדברים שונים, בגדרים או בסייגים וכדומה, אזי התוצאה היא - עברתי, מגיעים לעבור על עבירות ממש, רחמנא ליצלן!"

אמר לו ה'צמח': "נו, הרי אמרת טוב מאוד, למה חששת לומר את אימרתך?!"

צופה ומבטי

מופלג היה זקני הק' בעניני תיקון נשמות ועסק בכך רבות. פעם כשה'צמח צדיק' ערך את שולחנו הטהור, הביט לעבר מקום מסוים, במשך זמן רב. החסיד שעמד שם נתקף בפחד ובהלה, וזקני הק' נענה לעומתו: מה לך נבהל, לא עליך הסתכלתי, אלא על המקום הסמוך אליך, בו היה עומד ר' שמואל אליעזר פלדמן, שנפטר השבוע. התבוננתי על הפלא שכבר בתוך ימי השבעה לפטירתו עומד הוא באותו מקום גם עתה, בהגיעו הנה מעולם האמת! כי במקום בו היו לו לאדם הרהורי תשובה בחייו, מניחים לו להגיע לשם אליו מעולם האמת!

אחרי פטירתו של החסיד המופלג ר' יחזקאל אברהם, הזכירוהו בהזדמנות לפני זקני הק' ה'צמח', לעלייתו וטובת נשמתו. נענה זקני הק' ואמר: אינכם צריכים להזכירו, שכן הוא בעצמו כאן! שכן נשמה שהיה לה הרהור תשובה בעוה"ז, מניחים לה לשוב לאותו המקום אף מעולם האמת.

- אמנם את ר' יחזקאל אברהם לא הכרתי ולא ראיתיו בעת תפילתו - שהיתה כידוע בהתלהבות גדולה, אך את בנו, הרב מטערנעווא (הגה"צ רבי שלמה אליעזר ויזל) הכרתי וראיתיו בעת התפילה, ומכך הסקתי כיצד היה אביו מתפלל, הוא היה ברא כרעא דאבוה... בהגיעו לקריאת שמע היה מכה בידו על צדעיו כי לא ידע והרגיש כלל באיזה עולם הוא נמצא. התקשרותו אל זקני הק' ה"ס"ק זי"ע היתה מופלאה, בעיני ראיתי כשרצה פעם להכנס אל זקני הק', ניגש אל הדלת ואחז בידית, אך מיד נסוג אחור והסתובב בביהמ"ד כשהוא משפשף ידיו זו בזו. וכמעשהו זה כן עשה בפעם השנייה שניגש, עד שבפעם השלישית הרהיב עוז לפתוח

את הדלת ולהכנס אל הקודש פנימה. כזה היה פחדו ומוראו מפני זקני הק'...

ע"כ העובדות שנשמעו מפ"ק בעל הישועות משה' מויזניץ זי"ע שנתקבל מאת מכון "אור פני משה" להפצת תורת מרן ה"ישועות משה" זי"ע ותשואות חן להם על טובית עין שנהגו בנו

מכאן ואילך מלוקט מתוך הספר הנפלא "מפי ספרים וסופרים" ד"ת ועובדות שנשמעו מפי הגה"ח רבי אליעזר דוד פרידמאן זצ"ל

כאשר הסתלק ה'תורת חיים' ביום כ"ה אייר מ' לספירה, היה אז בנו ה'צמח צדיק' כבן עשרים וארבע שנים בלבד, ואילו בנו הגדול רבי יעקב שמשון היה כבר בשנות הארבעים, ולכן היה פלא שנהרו רוב החסידים לויזניץ אל ה'צמח צדיק'. ואכן בעת שהגיע רוב העולם אל ה'צמח צדיק' בפעם הראשונה לשבות אצלו, לא חשב לרגע שהם באים לישראל לחסות בצל כנפיו, רק שהם בדרך לקאסוב ועצרו כאן כדי לאגור כוחות להמשך הנסיעה. לפיכך מיהר ה'צמח צדיק' וציוה על הרבנית שתכין סעודה דשינה לחסידים במהירות כדי שיוכלו להמשיך בנסיעתם ויספיקו להגיע לקאסוב לפני כניסת השבת. אך החסידים הבהירו לו שבדעתם לישראל אצלו וליהנות מזיוו אורו.

(הגה"ח רבי אליעזר דוד פרידמאן זצ"ל, מפי ספרים וסופרים)

שמעתי מהרה"ק בעל ה'אמרי חיים' מויזניץ זי"ע, כי בשמחת האירוסין של הרה"ק בעל ה'צמח צדיק' מויזניץ זי"ע עב"ג בתו של הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע, ביקש הרה"ק מרוז'ין ממחותנו הרה"ק בעל ה'תורת חיים' מקאסוב זי"ע שיגיד ויפרט לפניו כמה מעלות טובות מבנו החתן, פתח ה'תורת חיים' ואמר שלשה דברים. א. החתן נקרא על שם אבי זצ"ל [הרה"ק בעל האהבת שלום זי"ע, ששמו היה "מנחם מנדל"], און איך האף אז ער וועט זיין גיראטען אין עהם" [אקוה שיגדל להיות בדומה לו]. ב. הוא נולד לי בזקנותי [ואכן היה בנו הצעיר. מסופר, שבדרך הטבע לא יכלה אמו להוליד עוד, ואביה הרה"ק רבי יהודה מאיר משפטייווקא זי"ע (בנו של הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע וחתן הרה"ק רבי יעקב שמשון משפטייווקא זי"ע, וכיון שמילא את מקום חותנו ברבנות העיר שפטייווקא לכן נקרא על שמה) הבטיח לה ופעל שתוליד עוד את בנה הצעיר. והביאור במעלה זו כאמור, שהם קדושים יותר, מאחר שאביהם התעלה גם הוא יותר במשך השנים]. ג. הוא ישן עמי במטה אחת, ובסוד קדושים מי יעמוד (ועי' באבן שתי' מערכת ה'צמח צדיק' פ"א אות ב).

ה'צמח צדיק' היה חביב וקרוב מאוד אצל אביו, ושמעתי מהרה"ק בעל ה'אמרי חיים' מויזניץ זי"ע, שפעם הרגיש ה'תורת חיים' שקיברה וחביבות זו מפריעה לשאר בניו, שלא ראו בעין יפה שהבן הקטן זוכה להתקרבות יותר מהם, לכן חיפש הזדמנות ושעת הכושר לפרש להם טעמו, וכך עשה:

בימים ההם היה ה'צמח צדיק' זמן קצר לאחר נישואיו, לכן קרא לו ואמר "הנה חותנך הרה"ק מרוז'ין נתן לך נדוניה גדולה לרגל נישואיך, לכן אבקשך שתביא לי את סכום הכסף כדי שאוכל להשקיעו במקום בטוח, ואז תהנה מן הפירות כל ימי חיך", מיד השיב ה'צמח צדיק' בחיוב ואמר שתוך יום-יומים יביא את מלא הסכום, אך האמת שבאותה שעה כבר לא היה הכסף בידו, כי את כל הכסף כבר פיזר לעניים ואביונים, כמו שידוע שחילק סכומים עצומים לצדקה [והלך בדרך זקינו הרה"ק בעל האהבת שלום זי"ע, שגם הוא פיזר מעות לאביונים, וה'צמח צדיק' הוסיף פורנות על פורנותו ואף לוח מעות מאנשים כדי לחלקם לעניים, ואילו אביו ה'תורת חיים' נהג במדה במשקל ובמשורה, ולא היה פזרן כ"כ]. אולם מפני הכבוד השיב לאביו שיקיים דבריו, ואכן התאמץ בכל כוחו כדי להשיג את מלא הסכום, ובמשך רוב שעות היממה היה טרוד בללוות כספים מכל קְעו ומכיריו, עד שלקראת תום יום השני הצליח במאמצים אדירים להשיג את מלא הסכום, ובשארית כוחותיו נכנס בשמחה ובטוב לב אל אביו והושיט לו את צרור הכסף,

אך במקום ליהנות על שקיים בקשתו שאלו ה'תורת חיים' בתמימות "מאי האי?", כאילו אינו יודע במה דברים אמורים, התפלל ה'צמח צדיק' והשיב "הלא ביקש ממני אבי להביא לו את כסף הנדוניה, והא

מנח קמיה", אולם ה'תורת חיים' לא הגיב גם על זאת, רק פטר אותו שאינו זקוק לכסף, משמע כן ה'יצמח צדיק' לא השיב מאומה רק יצא מן החדר בהכנעה עם צרור הכסף בידו.

הדבר חרה מאד למשמשו של ה'יצמח צדיק' [גם בצעירותו היה לו משמש שיסייע בעדו בכל הצורך], כי הוא היה בטוח שבודאי הבין ה'תורת חיים' שבנו חילק את כל כספו לצדקה, והיה צריך לעמול ולהתייגע קשות כדי לגייס את מלא הסכום בזמן קצר כל כך, ואיך אם כן דחה אותו בקש ולא העריך את מעשיו, ולכן כאשר ביום המחרת ביקש ממנו ה'יצמח צדיק' להתלוות אליו כדי לברך את אביו בברכת "צפרא דמרא טב" כמנהגו [מדי יום היתה לו שעה קבועה שהלך אל אביו כדי לברך ולהתברך בברכת 'בוקר טוב', כי מקום מגוריו בקאסוב היה במרחק מה ממקום מגורי אביו], נזדעק המשמש ושאל "האם לאחר מה שעשה לך אביך אתמול - עדיין עליך לטרוח ולברכו בברכת בוקר טוב?", אך ה'יצמח צדיק' שלא הרהר כלל אחרי מידותיו של אביו לא הבין כלל את שאלתו, ולכן השיב לו בפשטות ובענוות חן "מה אתה שח, בודאי אלך אל אבי הקדוש כדרכי מימים ימימה", ויהי אך נכנס אל הקודש קבלו אביו בקירבה יתירה ונפל על צווארו וחבקו באהבה רבה, ורצה בזה להראות גדולתו לשאר הבנים, שבינינו על מה ראה לאהוב אותו כל כך.

בתו של הרה"ק בעל ה'יצמח צדיק' מויזניץ ז"ע היתה נשואה להגה"צ רבי שמואל מסקאהל זצ"ל [בנו של הרה"ק רבי יהושע מבעלזא ז"ע, וחותנו בזיוור של הרה"ק רבי אהרן מבעלזא ז"ע], והיתה אוחות בפלך אביה, פלך הצדקה (כידוע שהיה ה'יצמח צדיק' מפזר כל ממנו לצדקה, ראה בדבריו לפרקי אבות ח"א עמוד קמד), ובפחותה ידעה למי צריך לתת יותר ולמי פחות. העיד בנה הגה"צ רבי שלום רוקח זצ"ל מסקאהל [שלמים היה חתנו של הרה"ק בעל האהבת ישראל ז"ע], שכיום הכנסו לעול המצוות נטלה אמו את כובעו החדש שקיבל ומסרה אותו לכן עניים, באומרה "אתה בנו של הרב ולא יפגע מעמך אם תלכש כובע ישן, אבל חבירך העני יזלזל כבודו בעיני חביריו אם לא יתלכש כהוגן, לכן עליך להעניק לו את הכובע שלך, כי הוא זקוק לו יותר ממך...". חובות אדירים נטלה על שכמה כדי לפרנס עניים ואביונים, עד שבלידת ברירה פנה הרה"ק מבעלזא לה'יצמח צדיק' והציע "פלגא עלי ופלגא עלך", כלומר שיתחלקו ביניהם לשלם יחד את החובות שהצטברו על כתפיה.

שמעתי מהחסיד רבי אברהם לייב בערגאפען ז"ל שקיבל מפי זקני היושבים בבעלזא, ששגורה היתה בקשתה בעת שנתנה 'תיקון' ליושבים 'תתפללו עלי, אז ווען איך וועל וועלען - זאל איך קענען [געבען], און ווען איך וועל קענען - זאל איך וועלען', היינו שכאשר יתעורר אצלה רצון לתת לעניים יהיה בידה כסף לתת, וכאשר יהיה לה כסף אזי יהיה לה רצון לתת.

הרה"ק רבי יהודה מדזיקוב ז"ע אמר, שגודל מדת הצדקה שהיה אצל הרה"ק בעל ה'יצמח צדיק' ז"ע עבר בירושה לבתו זו,

(הגה"ח רבי אליעזר דוד פרידמאן זצ"ל, מפי ספרים וסופרים)

מעשה שהיה אצל הרה"ק בעל ה'יצמח צדיק' מויזניץ ז"ע, שאיחר פעם להיכנס לביהמ"ד לתפלה, בכניסתו אמר לחסידים הממתנים "מה עשינו עד עכשיו? התעמקנו בגדלות הבורא, והגם שזה היה במחשבה וקיימא לן (עי' ברכות כ: וש"ע א"ח סימן סב סעיף ד ובנ"ר) 'הרהור לאו כדיבור' [ואם כן לא נחשב לכולם], מיהו האמת דהכי פירושו, דהרהור אינו כדיבור אלא גבוה הרבה יותר מן הדיבור, כי כדיבור מתערב לפעמים נגיעות ופניות, אבל המחשבות טהורות הן בלתי לה' לבדו...".

(הגה"ח רבי אליעזר דוד פרידמאן זצ"ל, מפי ספרים וסופרים)

שמעתי מהרה"ק בעל ה'אמרי חיים' מויזניץ ז"ע [ועל ידי סיפור זה המשיך ופעל ישועה על חולה מסוכן בדרך נס ופלא, ויצויין שברך כלל היה ה'אמרי חיים' חוזר בהזדמנויות שונות על העובדות שסיפר, ואילו סיפור זה לא שמעתי מפי' זולת בעת הזאת שפעל ישועה לאותו חולה], מעשה בחסיד אחד שהתעסק בדברים שנאסרו על פי חוקי המדינה, פעם תפסו אותו השוטרים במעשיו וקבעו לו זמן למשפט להעמידו ולדונו בערכאות, והיה צפוי לקבל עונש גדול וחמור, בצר לו נסע אל הרה"ק בעל ה'יצמח צדיק' מויזניץ ז"ע כדי לשטוח את צרתו ולהתברך מפה קדשו, עודו עומד ומחכה בחוץ הבחין בו רבי ישראל - נכדו של הרבי [לימים הרה"ק בעל האהבת ישראל ז"ע שהיה אז אברך צעיר לימים], וכיון שכבר מאז יצא לראות בסבלות בני ישראל ולנסות להקל צערם מעליהם, לפיכך ניגש אליו וביקש שיספר לו מה מעיק על לבו, פתח החסיד וסיפר לפניו דברים כהווייתן, ויהי כשמוע כן האהבת ישראל השתתף בצערו וחיזקו ועודדו בדברי אמונה, ובזאת ביקש ממנו שביציאתו מן הקודש יספר לו מה בירכו זקיניו.

אדהכי והכי יצא ה'אהבת ישראל' ולא היה נוכח בעת שיצא החסיד מן הקודש, אך החסיד עמד כדיבורו וחיפש אחריו כדי להגיד לו שאמר הרבי את לשון המדרש "אמר [יעקב אבינו ע"ה], מה אנא מובד סברי מן בריי, חס ושלום, לית אנא מובד סברי מן בריי, אלא עזרי מעם ה' ", כשבפשטות הבין החסיד, שעליו להתחזק ולא להפסיק מלבטוח ולהאמין בה' שבודאי יצילו מכל צרותיו, אך ה'אהבת ישראל' הקשיב לדבריו בכבוד ראש ולאחר רגע כמימרא עלתה בת שחוק על שפתיו, ואמר לו בהתרגשות ובהתפעלות "הידעת מה עשה לך זקיני?!", והסביר לו שפעל עבורו ישועה גדולה, דהנה ידוע מספרי המקובלים, שכאשר אותיות שמו של הקב"ה כסדרן יש בזה משום סימן טוב, וכן לאיך גיטא כאשר אותיות שמו של הס"מ כסדרן הרי זה מורה על דינים וגבורות ח"ו [לכן צירוף אותיות שם הוי"ה בחודש ניסן הוא כסדרן, ו"שמחו השמים ותגל ה'ארץ", מפני שאז יש התגלות של רחמים וניסים בעולם, ואילו בחודש אב שתחילתו פורעניות ודינים וסופו נחמה יוצא צירוף האותיות מן הפסוק 'היטבת ושמע ישראל היום', שתחילתו אותיות השם שלא כסדר ורק החלק השני הוא על הסדר], ולכן הזכיר לשון המדרש "לית א'נא מ'ובד ס'ברי מן בריי" שב"ר נרמז שמו של השטן [סמאל] מסופו לתחילתו, ובכך המתיק את הדינים [עומק דבריו נראה, שעל ידי מדת הבטחון אפשר להמתיק הדינים ולהפכם לרחמים וחסדים מגולים]. למותר לציין, שלא ידע הלה משום פגע, ובבית המשפט יצא זכאי בדרך נס ופלא.

הערת הגר"ש אלטר שליט"א: ויש להוסיף על דברי קדשו, שגם ס"ת "לית א'נא מ'ובד ס'ברי מן בריי" הם שם ארנות.

(הגה"ח רבי אליעזר דוד פרידמאן זצ"ל, מפי ספרים וסופרים)

סוחר פשוט ותמים במעשיו היה החסיד רבי משה לייב זערווער ז"ל [מחסידי הרה"ק בעל ה'יצמח צדיק' מויזניץ ז"ע], לפרנסתו היה נוסע לעתים תכופות לעיר הבירה וויען כדי למכור סחורה, שמעתי מהרה"ק בעל ה'אמרי חיים' מויזניץ ז"ע, שפעם בשהותו בשב"ק בווייען ישבו כמה סוחרים בצוותא חרא לסעודה שלישית, וחמדו להם לצון וכיבדו את רבי משה לייב לומר לפניהם 'תורה', בתחילה ניסה החסיד לסרב מלפתוח פיו, באמרו שאינו ראוי לומר דברי תורה ברבים, אך הם דחקו בו ובקשו ממנו לומר דבר מה, בלידת ברירה פתח ואמר: יש לפרש בדרך רמז מאי דכתיב "כי במקלי עברתי", דהנה מדרך העולם שכאשר האדם נמצא בטלולי דרכים יקל בנפשו לעשות דברים שלא היה עושה בביתו [ואכן כמה מהסוחרים שישבו שם לקו בכך, ונמשכו אחרי מעשה המתחדשים תושבי העיר וויען], להכי אמרה תורה "כי במקלי" מי שמתחיל להקל בדברים אשר לא היה מקל בהם בביתו [ראה ב'נועם אלימלך' (ד"ה קטנתי) 17 שפירש, "כי במקלי - מחמת שהייתי מיקל לעצמי באיזה דבר"], אזי יבא בסוף לידי 'עברתי' על כל מצוות ה' גם בתוך ביתו... וצחקו הסוחרים מדבריו שנאמרו בתמימות.

והנה חברא חברא אית ליה, ודבריו הגיעו לאוזני רבו ה'יצמח צדיק', ובהזדמנות קרא לו וביקש ממנו לחזור לפניו על ה'תורה' שהגיד בווייען, ויהי כשמוע החסיד את בקשת רבו נקשו שיניו זה לזה מרוב פחד [כידוע שאצל ה'יצמח צדיק' שררה היראה, וחשש אולי אמר דבר שלא כהוגן], לפיכך ביקש להתנצל שלא התכוון לומר כלום ורק מפני שהסוחרים דחקו בו ולא היה יכול להשתמט מהם אמר מה שאמר, אך ה'יצמח צדיק' הרגיעו וביקשו שיאמר לפניו מה שאמר להם, בלידת ברירה חזר החסיד על דבריו שאמר באותה שעה, ויהי כשמוע ה'יצמח צדיק' את דבריו נענה ואמר "נו, אם כן, הרי טוב ויפה אמרת...".

בתחילה היה חסיד זה מרוויח מטה לחמו בצמצום ומשום מעשה שהיה התעשר עושר גדול, וכה שמעתי מהרה"ק בעל ה'אמרי חיים' מויזניץ ז"ע, שפעם בערב יום הכיפורים ביקש ה'יצמח צדיק' סכום כסף גדול מעשיר אחד, וכדי להסביר לו כמה נחוץ הדבר אמר "הנה בזמן נשגב כזה אין מי שחושב על כסף, וממה שבכל זאת הנני מבקש ממך כעת את המעות תבין שהנני זקוק לכך בדחיפות גדולה...", אמנם בגלל שדרש הרבי סכום כסף גדול סירב העשיר לתת את מלא הסכום, בלידת ברירה ניגש הרבי אל רבי משה לייב ז"ל וביקש ממנו שיתן לו סכום

כסף זה, והנה הגם שהיתה פרנסתו מצומצמת התאמץ והשיג את מלוא הסכום והגישו להיצמח צדיק' עוד בטרם התקדש החג. ומאותו יום ראה ברכה והצלחה בכל מעשי ידיו עד שהתעשר עושר רב, ואילו אותו עשיר ירד מנכסיו רח"ל.

(הגה"ח רבי אליעזר דוד פרידמאן זצ"ל, מפי ספרים וסופרים)

דרכו של הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין ז"ע היה לנסוע מדי יום ביומו עם אחד מבניו לטיול במרכבתו, יומא חדא ביקש חתנו הרה"ק בעל ה'יצמח צדיק' מויזניץ ז"ע להצטרף אליו, ואכן נענה לו חותנו הקדוש, באמצע הדרך נתקעה העגלה ולא יכלו בשום אופן להוציאה מן הבוץ ולהמשיך בנסיעתם, לפתע נטל הרה"ק מרוז'ין מטבע קטנה וזרקה מבעד לחלון הכרכרה, כשהוא מכריז ואומר "עם דיר [קח לך], ותעזוב אותי!", ותוך כדי דיבור הצליחו לשחרר את העגלה מן הבוץ, העיז ה'יצמח צדיק' ושאל את חותנו לפשר המאורע, הסביר לו הרה"ק מרוז'ין "היתה אצלי נשמה שמחמת רוב פשעיה לא מצאה מנוח בעולם העליון, והגיעה אלי כדי שאפעל עבורה ישועה, אך לא יכולתי לעזור לה, אולם נשמת הנפטר טענה שבחיים חיותו הביא לי פעם מטבע קטנה לפדיון נפש, ולפיכך דרשה ותבעה שאכיר לה טובה על כך, וכיון שכן זרקתי לה את המטבע כדי שתעזוב אותי לנפשי..." [הרה"ק רבי חיים מאטיניא ז"ע הסביר טוב טעם ודעת, איזו תועלת היתה עתה לנשמה במה שקבלה את המטבע, וחבל על דאבדון, כי שכחתי הסברו], נענה ה'יצמח צדיק' ואמר לחותנו, שאי אפשר לעשות כן לנשמת יהודי, והפציר בו שיתקן את הנשמה ההיא, נעתר הרוז'ינער לבקשתו ותיקן את הנשמה, אולם הוסיף ואמר לו "בפעם הבאה - או שתישאר בבית או שלא תתערב לי בעסקי..."

הערת הגר"ש אלטר שליט"א: וכבר האריכו רבנן קמאי ובתראי אם שייך שמת יזכה בממון [עי' שו"ת מהר"ח אור דרוע סי' קס, ומחנה אפרים' ה' זכיה ומתנה סי' ל"א], אך יתכן דכאן הוי ביטול המתנה למפרע, וברוך ה' יודע.

שמעתי מפי מקורות נאמנים על החסיד המפורסם רבי משה אליעזר [לייזר] פוקס זצ"ל [אחיו של הגה"ח רבי יצחק דוד זצ"ל] ש"ב בוישווא, שפעם הביא 'קוויטל' להרה"ק בעל ה'אהבת ישראל' מויזניץ ז"ע וצירף לו שטר 'הינדערטער' [מאה כסף, שהיה סכום נכבד מאד] לפדיון נפש, ויהי כאשר הגיש את הפדיון תמה ה'אהבת ישראל' מדוע הביא סכום גדול כזה לפדיון נפש [כי היה זה יותר מכפי יכלתו], נענה החסיד והשיב בענות חן "מטבע של חמש או עשר פרוטות אפשר לזרוק חזרה, משא"כ שטר של מאה קשה יותר..." כשהוא מכוון על סיפור זה.

הערת האדמו"ר מויזניץ מאנסי זצ"ל: אני שמעתי בנוסח שונה מעט, שרבי משה לייזר ז"ל הביא 'פדיון נפש' גדול לא"ז ה'יצמח צדיק' ז"ע, וידע בו הרבי שממסכתו בתור שוחט אין בידו לתת פדיון גדול כזה, לכן שאלו מאי האי, והשיב החסיד במעשה שהיה אצל הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל ז"ע, שבהיותו בדרך נעצרו הסוסים ועמדו מלכת, ולקח 'קערביל' [מטבע רוסי] אחד וזרקו מבעד לחלון, ותיכף התחילו הסוסים להמשיך בדרך, והסביר שהיתה זו נשמה שהגיעה אליו לתיקון, וטענה שפעם נתנה לו 'קערביל' לפדיון ועל כן עליו לתקנה, לפיכך זרק את הפדיון והחזיר לה מה שנתנה לו בחיים חיותה, ובזאת אמר החסיד, שהוא נותן סכום כסף גדול יותר לפדיון כדי שלא יוכל להחזירו לו ולסלקו מעליו.

(הגה"ח רבי אליעזר דוד פרידמאן זצ"ל, מפי ספרים וסופרים)

האחים הקדושים הרה"ק בעל ה'אהבת ישראל' מויזניץ והרה"ק רבי חיים מאטיניא ז"ע היו חביבים מאד אצל זקנים הרה"ק בעל ה'יצמח צדיק' מויזניץ ז"ע [הם היו נכדיו הראשונים, יצויין שה'יצמח צדיק' היה גדול מהם אך בפחות משלושים שנה, כי הוא התחתן בהיותו בר מצוה, וביום שהניח תפילין לבש גם את הטלית שנוהגים ללבוש אחר הנישואין, לאחר כשנה נולד לו בנו בכורו הרה"ק בעל ה'אמרי ברוך' מויזניץ ז"ע, וגם הוא נשא אשה ביום שנכנס לעול המצוות, ותוך מעט יותר משנה נולד לו בנו בכורו ה'אהבת ישראל' ואחריו אחיו מהר"ח מאטיניא], לכן היה ה'יצמח צדיק' טורח מדי יום ביומו להביא 'נעגל וואסער' למיטתם כדי שיטלו ידיהם שחרית מיד בקומם משנתם טרם ירדו ממיטתם, כשגדלו הנערים קצת שאלו פעם את זקנים מדוע צריך הוא לטרוח בכל יום להביא להם מים לנט"י הלא מצד ההלכה יכולים הם לצאת מן המטה ולטייל ידיים במקום שנוטלים שם שאר נטילות, שאלם ה'יצמח צדיק' מנין לכם שמותר לרדת מן המטה ללא נטילה, השיבו שניהם שגם ללכת פחות מד' אמות אינו אלא חומרא בעלמא (ראה בשרע ונ"כ א"ח סימן א סעיף א ובמשניב ס"ב), אך ה'יצמח צדיק' חזר ושאלם כבראשונה מי אמר להם שכך הדין ומנא להו שמותר, השיבו שניהם

שכך לימד אותם המלמד, מיד הלך הרבי ונוף במלמד על הדבר הזה [כי איך ילמד להם לזלזל בדבר החמור כל כך], והתפלל על נכדיו שישכחו כל מה שלמדו אצלו וחיפש להם מלמד אחר [החסידיים מספרים מעט אחרת, שאמר ה'יצמח צדיק' על נכדו ה'אהבת ישראל', שלו לא יזיק מה שלמד מאותו מלמד אבל על מהר"ח מאטיניא הוצרך להתפלל שישכח כל מה שלמד אצלו, אך אני כך שמעתי מאבי ז"ל שקיבלו מפי האדמו"ר מבארשא], והדברים נוראים. (הגה"ח רבי אליעזר דוד פרידמאן זצ"ל, מפי ספרים וסופרים)

קבלתי מחסיד ישיש ז"ל, ששני פעמים בלבד הפסיק הרה"ק רבי מנחם מנדל בעל ה'יצמח צדיק' מויזניץ ז"ע באמצע אמירת ה'תורה' בעת עריכת השולחן הטהור [כי היו דבריו נאמרים ברתת ונשמעים בזיע והיראה היתה חופפת על כל הנמצאים ולא העיזו להפריע בעדו], פעם אחת גרם לכך אחד מחשובי החסידים הגאון רבי שמואל אליעזר פלדמן זצ"ל (אחיו של הגאון רבי אפרים פישל זצ"ל בעמח"ס 'ידות אפרים'), כי בשעה שהזכיר הרבי איזו גימטריא חישב החסיד אחריה לבדוקה אם אכן עולה יפה במנין שוה, והרגיש בזה ה'יצמח צדיק' ומחמת כן נתבלבלה מחשבתו, על כן הפסיק שטף דיבורו ופנה אל החסיד ואמר לו בקפידה "ציילען - זאלסטו שינדלען!" [לספור, הינך יכול רעפים! כי החסיד היה מתפרנס מיצירת רעפים שהיו מניחים על גגות הבתים בכפרים], כאומר לו שלא זו השעה הנכונה לחשב ולברוק אם הדברים תואמים. ומכל מקום אין זה סותר את דברי העטרת ישועה, כי בעת ששומע דברי הרב יקבלם באמונה תמימה ואח"כ מותר ואף מצוה לו לחשב את הגימטריאות, כדי להרגיש טעם באמרי נועם.

שוב פעם אחרת הפסיק ה'יצמח צדיק' באמצע דברותיו, היה זה כאשר שני נכדיו החביבים הרה"ק בעל ה'אהבת ישראל' מויזניץ ואחיו הרה"ק רבי חיים מאטיניא ז"ע נתנמנו בשעת ה'טיש', וביקש אביהם הרה"ק בעל ה'אמרי ברוך' מויזניץ ז"ע לעוררם מפני הכבוד, אך אביו ה'יצמח צדיק' פסק מלהגיד את ה'תורה' והעיר לו "מדוע תבקש לעוררם, וכי ידעת מתי שכבו לשינת הלילה..." [ידוע שבצעירותם היו יגיעים לילות כימים בעסק התורה, והמיתו עצמם באהלה תורה במסירות נפש ממש, ומשום הכי נתנמנו כי בלילה ההוא הלכו לישון בשעה מאוחרת מאד], והוסיף ואמר לו "א טאטע האב איך גיהאט א שענערע פון דיר, קינדער האסט די שענערע פון מיר" [היינו אבי ה'תורת חיים' היה טוב ויפה מאבין (פירוש, הוא עצמו), ואילו ילדיך טובים יותר ממך], ונתכוון בזה לקלס ולשבח את נכדיו.

במשקל זה מקובל, שפעם אמר ה'יצמח צדיק' לבנו בנחת רוח "אתה ביישת אותי [במה שעלית במעלות התורה והיראה], וכן יביישו אותך ילדיך..." כלומר, תזכה שגם הם יעלו מעלה מעלה בדרגות התורה ועבודה, ואף יתעלו יותר ממך, כי בכל אדם מתקנא חוץ מבנו ותלמידו (סנהדרין קה).

האחים הקדושים הרה"ק בעל ה'אהבת ישראל' מויזניץ ורבי חיים מאטיניא ז"ע היו בצעירותם שוקדים על תלמודם בהתמדה נפלאה עד שזקינתם א"ח של הרה"ק בעל ה'יצמח צדיק' ז"ע [בתו של הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין ז"ע] שדאגה לבריאותם באה אל בעלה בטרוניא על נכדיהם הילדים שיושבים ועוסקים בתורה עד השעות הקטנות של הלילות והדבר יכול להזיק להם ח"ו, מיהו ה'יצמח צדיק' לא הניאם מכך ולא אמר להם מאומה, ורק בשעת מעשה כשהיתה הרבנית רואה אותם לומדים בשעות מאוחרות היתה באה לפניו לספר לו על כך, ואז היה ה'יצמח צדיק' הולך לחדרם בשירוף מנעליו ע"ג הקרקע באופן שנשמע היטב קול צעדיו, ואז היו תיכף מכביין את האורות ונכנסים למיטתם, וכשהיה ה'יצמח צדיק' נכנס לחדר ולא ראה אותם לומדים היה חוזר לומר לרבנית שכנראה לא היו דברים מעולם והרי הם ישנים כבני אדם... פעם אחת היו ה'אהבת ישראל' ורבי חיים כ"כ שקועים בתלמודם עד שלא שמעו ולא הבחינו בפסיעות זקנים הק' שמתקרב אליהם, וכשהגיע ה'יצמח צדיק' על סף הדלת ראה אותם לומדים תורה לשמה בחשק והתלהבות כשהם מנותקים לגמרי מכל הבלי העולם הזה, וכיון שכן לא חפץ היה להפריעם. ולזוגתו הרבנית אמר "פון ווערניקעס און יאהך" [מיני מאכלים ערבים וטעימים] ווערט מען נישט קיין תלמיד חכם...", כאומר שכדי להיות חכם גדול בתורה אין שום עצה כי אם להשקיע כל חושיו בתורה ולוותר על הנאות ותאוות העולם הזה, כי אי אפשר לקיים שניהם בהדי אהרדי. ואמר אז במליצה לפרש לשון הכתוב (משלי לא, יח) "טעמה כי טוב סחרה", כשלומדים תורה לשמה ומרגישים טעמה המתוקה של התורה, אזי "לא יכבה בלילה נרה" לא מרגישים בפסיעות המתקרבים ולא מכבים את הנרות...

בימים ההם עסקו ביגיעה עצומה בלימוד חושן משפט, פעם אחת התקשו באחת הסוגיות, ולא הצליחו להבין עומקם של דברים, לפיכך ניגשו אל זקנים ה'יצמח צדיק' שיפרק להם קושייתם, אך ה'יצמח צדיק' הקשיב לדבריהם ולא השיב להם מאומה, רק ניגש לפי תומו לארון הספרים והוציא משם ספר אחד וקיימנו אחד מן הדפים והחזירו לארון, משהבחינו בכך הנכריים הבינו שזקנים מרמז להם לעיין באותו מקום, ואכן פתחו את הספר ושם מצאו ביאור רחב ליישב ולתרוץ קושייתם בטוב טעם ודעת. בהודמנות הורו לזקנים על שהאיר את עיניהם באותה סוגיא, נענה ה'יצמח צדיק' ואמר 'וכי חושבים אתם שלעולם הייתי הולך בטל כמו עכשיו [שנהג באדמו"רות והיה עסוק בצרכי ציבור ובקבלת פני החסידים שצבאו על דלתו], כאשר באתי לכהן ברבנות העיר וויזניץ ידעתי כל חלק חושן משפט עם כל סעיף קטן...'

(הגה"ח רבי אליעזר דוד פרידמאן זצ"ל, מפי ספרים וסופרים)

פעם חלתה בתו של הרה"ק בעל ה'יצמח צדיק' מויזניץ זי"ע [אשת חבר של הגה"צ רבי שמואל מסקאהל זצ"ל בנו של הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע] אנושות, ובכל יום הגיע טלגרם אל בית האב על מצבה הרפואי, יום אחד כאשר לא התקבל טלגרם אודות מצבה הבחין בנו הרה"ק בעל האמרי ברוך זי"ע שאביו נסער מאד ורצה להרגיעו, אז אומץ בנפשו ושאל "איך יתכן שמחוסר ידיעה יהיה אבא נסער כי, אם אצל הרבי כן - מה יעשו אחרים?!", השיב לו ה'יצמח צדיק' תשובה רבת משמעות ואמר "בעת שנתאחרה הידיעה מלהגיע, חשתי בנדנדוד של צער כל שהוא יותר ממה שהנני מרגיש בצרת אחרים, וע"ז הנני נסער, כי כבר חשבתי שהשגתי מדריגה זו לסבול צרות הזולת כצרותי ממש, ועכשיו הבחנתי שעוד לא זכיתי לכך בשלימות..."

(וראה עוד ב'שרפי קודש' עמוד קכז. אגב יצויין, שבספר 'שפע חיים' (ימים נוראים חלק א עמוד רא) הובאה כעובדא זו ממש שסיפר הרה"ק מצאנו קלויזנבורג זי"ע על הרה"ק רבי ישעיה מקערסטיי זי"ע בעת שנחלה בנו).

(הגה"ח רבי אליעזר דוד פרידמאן זצ"ל, מפי ספרים וסופרים)

הרה"ק בעל הייטב לב' מסיגעט זי"ע נסע פעמיים אל הרה"ק בעל ה'יצמח צדיק' מויזניץ זי"ע, פעם אחת היה זה כאשר שבת ה'יצמח צדיק' בבדיעווליא [ובאו אז הרבה גדולי תורה ויראה לחסות בצל כנפיו, מפי השמועה אמרו (ולא קבלתי כן ממקור נאמן, אך הגם שיתכן ויש בזה משום גזמא, מ"מ נלמד מזה השגה למה שהיה שם באמת), שבאו כמאתיים "קאפיטעס לבנות" לשבות אצלו שם. ואע"פ שהיה אז אברך צעיר לימים נהרו אליו גדולי הדור, ואולי גם מחמת היותו חרב"ג של הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע]. בין הבאים הגיע הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא זי"ע, אשר צוה וכתב לחתניו (בנים לא היו לו, ושני חתניו היו הגה"צ רבי חיים פרידלענדער זצ"ל והגה"צ רבי יוסף [המכונה יוזעפף] גאלדבערג זצ"ל) שיצטרפו אליו ויבואו עמו "כי לאו כל יומא איתרחיש להכיר צדיק נפלא כזה" (מובא בספר 'אבן שתי' עמוד צט).

ובפעם השניה היתה זאת כאשר שבת ה'יצמח צדיק' בושווא, וכיון שהוא סמוך לסיגעט נסע לשם הייטב לב' ביום ראשון לקבל פניו.

באותה שבת ששבת ה'יצמח צדיק' בושווא בלטה דמותם של שלשה מגדולי עולם שהגיעו לשבות לכבודו בושווא, ואלו הם: הרה"ק רבי מנחם מנדל מדעעש בעל ה'מעגלי צדק' זי"ע [הגם שמדעעש לוישווא יש כברת דרך ארוכה, מיהו וויזניץ רחוקה הרבה יותר, וכיון שהגיע הרה"ק מויזניץ לוישווא טרח הרה"ק מדעעש ונסע אליו. הרה"ק מדעעש היה מבחירי תלמידי הגה"ק בעל ה'חתם סופר' זי"ע, והיה מכנים אותו שם בחיבה "דער זאדינער בחור" ("בחור משי), מחמת שלבש בגדי משי כמנהג בנש"ק בהיותו בנו של הרה"ק בעל ה'מראה יחזקאל' זי"ע. אגב, הרה"ק בעל הייטב לב' מסיגעט זי"ע רצה מאד ללמוד בישיבתו של ה'חתם סופר' זי"ע, אך מפני שחשש שלא יתנו לו ללכת בבגדי אדמו"רות כמנהגו לא נסע לישיבתו. ושמעתי מהרה"ח ר' אברהם ברגר ז"ל, שאחד מגדולי תלמידי הייטב לב' למד בבחרותו אצל הרה"ק רבי מנדל מדעעש, והעני לשאלו פעם את הייטב לב' על מה שהבחין בו שכאשר שואלים אותו דבר אינו משיב תיכף ומיד, אלא אחר שהייה קצרה, ואילו רבו הרה"ק מדעעש היה משיב על אתר מבלי להתמהמה כלל, השיב לו הייטב לב' בפשיטות "הוא הרי למד אצל ה'חתם סופר"...], הגה"צ רבי אברהם לייב שווארץ אבד"ק בערגסאז בעל ה'קול אריה' זי"ע, והגאון הגדול רבי יהודה מוידרען מסיגעט זצ"ל [חיבר ספרים נפלאים, הלא המה 'זכרון שמואל' על הלכות גיטין ופרי העץ על התורה, והוא אשר ערך את ה'תורת הכרי' והוסיף עליו הערותיו. איש חסיד היה מתלמידי הרה"ק בעל ה'ישמח משה' זי"ע ועוד צדיקים, ובלימוד הנגלה היה מתלמידי המובהקים של ה'חתם סופר' זי"ע, ועל אף גדולתו בתורה לא שימש מעולם ברבנות. העולם אומרים הטעם לכך, שהרי ידוע מעשה שהיה, שפעם נכנס הלך אחד לישיבת ה'חתם סופר', והיו בין התלמידים שנתנו לו שלום

במאור פנים, אחרים לא התייחסו אליו והיו גם כאלו שצחקו ולעגו עליו. לאחר שפנה והלך לו, אמר החת"ס לתלמידיו, שאותו הלך היה אליהו הנביא זל"ט שבא לבקר בישיבה, ומי שנתן לו שלום יזכה להיות מנהיג בישראל על כי אשריו שנתן לו שלום, ואלו שלא נתנו לו שלום יהיו אמנם תלמידי חכמים גדולים אך לא יזכו להנהיג ברבים, ועל אלו שצחקו לו אמר דברים רעים. ואמרו, כי רבי יהודה מוידרען היה מהבנת הבינוניות שלא נתנו לו שלום, ולכך לא זכה להנהיג על אף שהיה גדול בתורה ומופלג ביראה. וראה כע"ז בדברינו לפרשת שמות הערה ט על הגיר זעקל בוניאהאדער זצ"ל.

ולעיל הערה ??? הבאנו נוסחא על הרה"ק רבי הלל מקאלאמייא זי"ע שהיה מאלו שנתנו לו שלום]. בליל שב"ק בגמר עריכת השלחן הטהור כיבר ה'יצמח צדיק' את הרה"ק מדעעש לברך על הכוס, מחמת היותו אדמו"ר ומנהיג חסידים, ובתום סעודת צפרא דשבתא שטח לפניהם את שאלתו וספיקו אם לכבד את ה'קול אריה' או הגר"י מוידרען (כי בסעודה שלישית נהגו בוויזניץ שהרבי עצמו בירך על הכוס ולא לכבד אחרים), נענה תיכף הגר"י בבדיחותא ואמר, דמדינא דגמרא חזינן שה'קול אריה' צריך לברך, שהרי אמרו (ברכות לה) "כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כל שכן", ואני הנני בבחינת 'שבע' שהרי עשיר אני ובעל נכסים, ואם על העשיר לברך, כל שכן "כשהוא רעב" מברך" - שהרב (הדומה בהיגוי תיבת 'רעב') צריך לברך [שהרי כאמור לא היה הגר"י משמש כרב באיזה קהילה].

כאשר הגיע הייטב לב' ביום ראשון לוישווא לקבל את פני ה'יצמח צדיק', חרה הדבר מאד לאחד מחסידיו וויזניץ מדוע לא טרח הרה"ק מסיגעט להגיע כבר לשבת כמו שאר האדמו"רים (זאת ועוד, כי כידוע היו חילוקי דעות בין ה'יצמח צדיק' והייטב לב' בעניני השוחטים), וכיון שהיה אותו חסיד עשיר ובעל נכסים, והלא עשיר יענה עזות (כדרכיב במשלי יח, כג), לכן שאל לחבירו בקול גדול כדי שיגיעו דבריו גם לאוזני הרה"ק מסיגעט "מי זה שהולך עם 'געשמירטע גרעט'?" - בגדים מלוכלכים, כי בגד העליון של האדמו"רים בימים ההם היה בצבע לבן מזהב, ומרחוק היה נראה קצת כבגד מלוכלך], נענה הייטב לב' בקפידה ואמר "אותו לא יטמנו בבגדיו..." והתכוון לומר שירד מנכסיו, ולכן לא יקבר עם בגדיו שהוא לבוש בהם עכשיו. מיד תפס הלה מה שעשה ורץ אל ה'יצמח צדיק' וסיפר לו דברים כהווייתן כדי להמתיק מעליו את מדת הדין, שמע הרבי ושתק אך היה נראה שהמתיק את הגזירה, ואכן החסיד הלז נפטר בהיותו צעיר ויוען לצורך עסקיו, וכיון שכן לא נקבר בהתכריכים שהכין לו [ובזה נתקיים הקללה], אך מנכסיו לא ירד. (הגה"ח רבי אליעזר דוד פרידמאן זצ"ל, מפי ספרים וסופרים)

הרה"ק בעל ה'תורת חיים' מקאסוב זי"ע היה מרבה לדבר עם אברכים ביחידות בעבודת ה' ויר"ש, ואילו כשנתעטר בנו הרה"ק בעל ה'יצמח צדיק' בכתר האדמו"רות לא היה מדבר עם החסידים ביחידות, פעם העיזו כמה פרחי חסידים בני עליה לבקש מה'יצמח צדיק' שימשיך בדרכי אביו לדבר אתם ביחידות בעניני עבודת ה', קיבל ה'יצמח צדיק' את דבריהם והשיב להם בחיוב "מיר וועלען שמועסען", שבהודמנות ידבר עמהם בענינים העומדים ברומו של עולם. לאחר כמה ימים יצא ה'יצמח צדיק' להתפלל עם הציבור שלא כדרכו (כי בדרך כלל היה מתפלל תפלת שחרית ביחידות, ושמעתי מהרה"ק בעל האמרי חיים זי"ע שלפעמים "ווען דער 'עולם' האט עהם גיפעלען", כלומר כאשר ראה חסידים ואנשי מעשה ובני עלייה עומדים להתפלל, או אז היה אומר "יעצט איז די עמוד מיינע" והיה מצטרף אליהם להתפלל], והתפללו בהתלהבות עצומה כזו עד שהגיעו החסידים להתפשטות הגשמיות ממש ולכלות הנפש. לאחר התפילה ניגש הרבי לחסידים ושאל אותם "נו, האב איך מיט אייך גיט געשמועסט...".

(הגה"ח רבי אליעזר דוד פרידמאן זצ"ל, מפי ספרים וסופרים)

החסיד רבי אברהם מסלאוויטא ז"ל היה חסיד אדוק בלב ונפש של הרה"ק בעל ה'יצמח צדיק' מויזניץ זי"ע, לכן אחרי נישואי בתו לתלמיד חכם האברך המופלג רבי זאנוויל ז"ל [שנתעטר לימים כאב"ד פוליען] הפציר בחתנו שיצטרף אליו במסעותיו אל רבו, בתחילה ניסה החתן להשתמש מפני שהוא לא היה נמנה בין ערתי חסידיו וויזניץ, אך ברבות הימים הסכים ונתרצה לנסוע לויזניץ כדי להניח דעת חותנו ולמלא רצונו. בשב"ק בעת ה'טיש' עמדו כולם צפופים כדי לזכות לראות פני קדשו של הרבי, אך החתן הצעיר לא התאמץ כלל לחזות בעבודת הקודש שהרי כל בואו לא היה מרצונו ולכן לא טרח להידחק בין החסידים, ואף כאשר הציעו לו מקום טוב שיוכל לראות משם סירב באמרו שהמקום דחוק ואינו רוצה להצטופף ולקמט וללכלך את בגדיו. לפתע נשמע קולו של ה'יצמח צדיק' אל החסיד רבי אברהם ושאלו "היכן חתנך", השפיל החסיד את מבטו והשיב בשפה רפה שהוא עומד

בסוף ביהמ"ד כי אין ברצונו להידחק ולהתלכלך מזיעת החסידים, מיד קרא לו הרבי ואמר "דע לך, שמה שמתלכלכים כאן מבוץ וזיעה מסוגל לשמור על טהרת נפש האדם ובני ביתו, וכן הם מכפרים על אותם החושבים שהם מושלמים ונקיים מכל סיג ופגם, כי מחשבה כזאת הוא הבוץ והלכלוך הגדול ביותר..." דיבוריו הקדושים שיצאו מלב טהור נכנסו ללבו ומאז נהפך לחסיד מובהק של ה'יצמח צדיק'.

(הגה"ח רבי אליעזר דוד פרידמאן זצ"ל, מפי ספרים וסופרים)

הרה"ק רבי שמואל מסקאהל היה בנו של הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע וחתנו של הרה"ק בעל ה'יצמח צדיק' מויזניץ זי"ע.

רבי שמואל וזוגתו חיבו שנים רבות להיפקד בפרי בטן. פעם נכנסה אחת מבנותיו של הרה"ק בעל האמרי ברוך זי"ע אל זקנה ה'יצמח צדיק' [עליה אמרו שהיא 'בעל השגה', ויודעת את כל החיבור 'אור החיים' הק' בעל פה] לבקש את ברכתו. באותה עת היה ה'אהבת ישראל' גם הוא זמן מה אחר נישואיו ולא זכה לזש"ק, לכן הציעה לפני ה'יצמח צדיק' שיהא ראוי שלאחר יהיה בן ולשני בת וישתדכו עתה ביניהם... והסכים ה'יצמח צדיק' להצעתה, וכשנה לאחר מכן נולדו בן לרבי שמואל ובת לאהב"י, ולימים נשתדכו ביניהם. [יציין, שאח"כ נולדה בת לרבי שמואל, והיא היתה זיווגו של הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע, נמצא שנשא הרה"ק מבעלזא בת דודו רבי שמואל].

בהאי ענינא שמעתי דבר נפלא מפי"ק של האמרי חיים זי"ע. וכה סיפר: כאשר הבטיח ה'יצמח צדיק' ששניהם יפקדו בדבר ישועה ורחמים התנה עמם שבעת הפקידה יבואו אליו ויתנו לו 'פדיון נפש' כנהוג. מן הנראה לא הספיק האהב"י ליתן את דמי הפדיון מאיזה סיבה שהיא, וכשנולדה בתו לאחר זמן קצר חלתה התינוקת אנושות, עד שהרופאים לא הצליחו למצוא מזור למחלתה, נכנסה הרבנית (בתו של הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע) אל בעלה ה'יצמח צדיק' בטרונאי מדוע אינו פועל ישועה עבור נכדתו, השיב לה הרבי "הרי הבטיחו לי ולא שילמו", כאומר שעל כן באה עליהם הצרה הזאת, ענתה הרבנית בחכמה ואמרה "הלא נוהג הרבי לתת לצאצאיו 'זואכען געלט' לפרנסת וכלכלת ביתם, וכבר זמן טובא שלא נתן להם..." (כי כידוע חילק את כל נכסיו לצדקה, ראה בדבריו לעיל), אך ה'יצמח צדיק' בשלו השיב לה "מה שאני חייב להם אני חייב, ומה שהם חייבים לי זה חשבון אחר..." מיד שלחה להודיע כן לנכדה, אשר הלך מיד להשיג את הכסף מידי המשרתות [שהם כנראה קבלו את משכורתם בזמן לקיים מ"ע ד'ביומו תתן שכר', ומתן הצליח ללוות סכום גדול כזה] ולהביאו לה'יצמח צדיק' זי"ע ושוב היתה לה הרווחה.

הערת האדמו"ר מויזניץ מאנסי (שליט"א) [זצ"ל]: אני שמעתי עובדא זו מפי אאמו"ר האמרי חיים זי"ע באופן אחר, שאביו ה'אהבת ישראל' לא זכה להיפקד בזש"ק במשך כמה שנים לאחר נישואיו, לכן נכנס אל זקינו ה'יצמח צדיק' כדי להזכיר את עצמו להיפקד בדבר ישועה ורחמים, אמר לו ה'יצמח צדיק' שאם יתן לו כך וכך מעות לפדיון הרי הוא מבטיח לו ישועה, כמובן שה'אהבת ישראל' הסכים לכך מיד, אך אמר שאין לו סכום כזה כדי לתת לכסף פדיון, הציע לו ה'יצמח צדיק' שא"כ יתן לו משכון עד אשר ישיג את הכסף, לקח ה'אהבת ישראל' את שעונו הזהב ומשכנו אצל זקינו, ואכן למותר לציין שלאחר כשנה רבתה השמחה בלידת בתו הבכורה.

באחד הלילות חלתה התינוקת אנושות לפתע פתאום, מיד רץ ה'אהבת ישראל' אל ה'יצמח צדיק' וסיפר לפניו את מצבה הקשה של בתו, השיב לו הרבי בתוכחה "נו, הרי הבטחת לי כסף, וכיון שעדיין לא קיימת את הבטחתך על כן באה הצרה הזאת", הצטדק ה'אהבת ישראל' שהרי נתן לו משכון על כך, אך ה'יצמח צדיק' בשלו באמרו שאין לו מה לעשות עם משכון והוא זקוק למעות נמצא שלא קיים את ההבטחה, כיון שכן הבטיח ה'אהבת ישראל' שמחר ידאג להביא לפניו את מלא הסכום, אמנם ה'יצמח צדיק' לא הסתפק בכך ואמר לו שהוא חייב לקבל את כל הסכום עוד באותו לילה.

אדהכי והכי שמעה הרבנית מרת מאניע ע"ה (א"ח של ה'יצמח צדיק') את קול נכדה ה'אהבת ישראל' בוקע מחדר בעלה, מיד ניגשה ונכנסה החדרה ושאלה את נכדה לפשר מעשיו בחדר הרבי באמצע הלילה,

וסיפר לה דברים כהווייתן, ניסתה הרבנית לדבר על לב הרבי שיוותר על דרישתו שהרי לא יתכן לקבץ ולהשיג סכום כה גדול באישון לילה ואפלה, ומדוע לא יחכה עד אור הבוקר שאז בודאי יצליח לאסוף את מלא הסכום, אמנם ה'יצמח צדיק' לא שעה לדבריה וחרץ משפטו שהוא חייב לקבל את הכסף שהבטיח עוד באותו לילה, ניסתה הרבנית לטעון באופן אחר, שהרי מידי חודש בחודשו מקבל ה'אהבת ישראל' ממנו סכום מעות לכלכלת ביתו, וא"כ ימנע מלתת לו קצבתו למשך כמה חודשים, ובכך ינוכה חובו מאליו, אך ה'יצמח צדיק' סירב גם לזאת ואמר בתקיפות "לא ולא, אינני רוצה לשמוע להצעות כאלו, כי מה שאני נותן להם זה חשבון אחר, ומה שהם מבטיחים מחובתם לקיים!". ראתה הרבנית שאין להם ברירה אחרת אלא לשלם את כל ההבטחה כדי להציל את חיי התינוקת, וכיון שהיו משרתות שהפקידו אצלה את כספם בנאמנות הלכה ונטלה משם את כל הסכום שהיה זקוק לו ה'אהבת ישראל' ונתנתם לו כדי לשלם את חובו ולפדות את משכונו, מיד נכנס האהב"י ושילם את מלא הסכום וקיבל חזרה את המשכון, ואז אמר לו ה'יצמח צדיק' "אם כן יכול אתה לשוב לביתך, כי בתך בודאי תבריא".

כאשר הגיעו המעות לידיו שלח תיכף לקרוא את משמשו המיועד לחלוקת מעות צדקה, והורה לו להעביר את צרור המעות למשפחה פלונית המתגוררת ליד הנהר, ואכן באמצע הלילה הלך לקיים שליחותו, ובבואו לשם ראה הבית ריקם מכל מבלי מזון ומחיה ואין בידם לפורטה אפילו שוה פרוטה. מיד פתח המשמש את הדלת והושיט להם את סכום הכסף ולכל יושבי הבית היה אור במושבותם לאחר שהלכו וקנו אוכל ומשקה להשקיע רעבונם, ואכלו כולם ושבעו.

(הגה"ח רבי אליעזר דוד פרידמאן זצ"ל, מפי ספרים וסופרים)

על אף שהיה הרה"ק בעל ה'יצמח צדיק' מויזניץ זי"ע חתנו של הרה"ק מרוזין לא התערב דבר וחצי דבר בענין המחלוקת, לא להגן על גיסיו הקדושים וכל שכן שלא לצאת נגד הרה"ק מצאנו, והתנהגותו זה הפריעה מאד למחברתו בקודש שהיתה חפצה ביקר כבוד אחיה, ולכן היתה מפצירה בו שיעזור להם ויגן על כבודם, אך הוא השתמט תמיד ולא הסכים בשום אופן להתערב בענין זה, רק כתב מכתב תשובה ארוכה בענין ותו לא רצה לדבר בזה מאומה.

דרכו של ה'יצמח צדיק' שלא היה עורך 'טיש' לסעודת 'מלוה מלכה' מידי שבת בשבתו, ורק בשבוע שחל בו יומא דהילולא של אחד מגדולי הצדיקים היה יוצא במוצש"ק כדי לערוך סעודת מלוה מלכה ולספר סיפורי צדיקים מבעל ההילולא, וברוב סעודות אלו הזכיר מעשה או עובדא מחותנו הרה"ק מרוזין, לפיכך ניגשה הרבנית הצדקנית אל אחד החסידים מבאי ביתה, וביקשה ממנו, שבשעה שיזכיר הרבי בסעודת 'מלוה מלכה' ממפעלות אביה יועיל נא ל'הזכיר' לו, מדוע אם כן אינו מתערב לטובת גיסיו הקדושים, והבטיח לה החסיד שיעשה כדבריה, אולם באותה סעודת 'מלוה מלכה' לא פתח את פיו לספר כלל סיפורי צדיקים, ויהי כאשר עמדו לקראת נטילת מים אחרונים לפני ברכת המזון התחזק החסיד ונעמד על רגליו ושאל "כל העולם מתפלאים מדוע אין הרבי מתערב לטובת גיסיו הקדושים...", שמע ה'יצמח צדיק' לדבריו וכדי להשיב לו פתח לספר לו מעשה שהיה:

באחת השבתות באו הרבה גדולי עולם לשבות אצל חותנו הרה"ק מרוזין, ולא ידעו המשמשים איך לסדר את מקומות מושבותיהם ב'טיש', שהרי לא יוכלו להושיב את בני הרבי בראש ולהושיב אחריהם גדולי ישראל, כי בזה הם פוגעים בכבודם ח"ו, ולאידך גיסא אינו ראוי להושיב בניו אחרי הני גדולים, ולכן החליטו ואמרו לבניו וחתניו של הרבי שלא יבואו ל'טיש', וכן עשו, "אך אני הבנתי, שכאשר יהיו גדולים אלו סמוכים על שולחנו בודאי יאמר אז דברי אלקים חיים במדרגיגה נעלה ביותר, לכן החלטתי לבוא ל'טיש' ולהתחבא מתחת לשולחן, ואכן שמעתי אז דברים העומדים ברומו של עולם, וכאשר סיים לומר דבריו הסתובב אל עבר הרה"ק מצאנו שישב לידו, ושאל אותו "צאנזער רב, האם מסכימים אתם למה שאמרנו? ברצוני שתסכימו עמי כי הנכם מבית דין של מעלה", ובזאת הפטיר ה'יצמח צדיק' והשיב לאותו חסיד

"הרי חותני היה אמת, ואם אמר שהרה"ק מצאנו הוא בין הדיינים בב"ד של מעלה הרי גם זה אמת, וגיסי הם גם כן אמת, ובתוך כל כך הרבה אמת אינני רוצה להתערב..." (וראה בשיחתן של עבדי אבות' עמוד לג).

(הגה"ח רבי אליעזר דוד פרידמאן זצ"ל, מפי ספרים וסופרים)

ידוע שהרה"ק בעל ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע היה מפורז את כל הוננו לצדקה, ולא הלך לישון בלילה אם היתה נשאר אצלו פרוטה, פעם שאלו אותו תלמידיו ומקורביו: ילמדנו רבינו, הלא חז"ל אמרו (כתובות ג.) "המבזבז אל יבזבז יותר מחומש" ואיך עובר הרבי על דבריהם, אתמהא, השיב להם הרה"ק מצאנו בניחותא, "הני מילי לאיש צדיק וישר, לו נאמר שלא יבזבז יותר מחומש, משא"כ בעל עבירה שמגיע לו עונשים ויסורים - כל אשר לו יתן בעד נפשו (יסוד זה כבר כתב הרב בעל ה'תניא' והשרע באגה"ק סימן י ובאגה"ת פרק ג), ומי עוד חוטא ופושע כמוני, ממילא מחובתי לבזבז את כל כספי לצדקה למען תהיה לי כפרה לנפשי..."

שאלה זו נשאלה גם הרה"ק בעל ה'צמח צדיק' מיוזניץ זי"ע, שגם הוא היה מחלק סכומים עצומים לצדקה, והשיב: הנה, אחר שכבר חלקתי חומש ממנו לצדקה ומגיע אלי יהודי תמים ומספר לי שעומד הוא לפני שמחת נישואי אחד מצאצאיו, ולבו מתפלץ מרוב צער שאין לו דוניה ובגדים עבור הוצאות החתונה, מיד עולה מחשבה בראשי דא"נ אם אתן ליהודי הזה כסף אקבל גיהנם, שהריני מבזבז יותר מחומש, אך עדיף לי להיות יורש גיהנם, העיקר שאותו יהודי לא יצטער ויתעצב שאין לו מספיק כסף להוצאות החתונה... (מובא בספר 'אבן שתי' בערכו)

הערת האדמו"ר מיוזניץ-מאנסי זצ"ל: פעם אחת שלח זקני ה'צמח צדיק' מאתיים קראנען לצרכי הבית, והתפלאו אנשי הבית על כך כי לא היה דרכו לשלוח סכומים גדולים להוצאת הבית. בסוף התברר שעשיר אחד נכנס אליו עם 'קוויטל' ולפדיון נפש נתן אלף קראנען, וממנו שלח מאתיים לפרנסת הבית. ואמרו אז, שמן הנראה מפרש הרבי דברי חז"ל "המבזבז אל יבזבז יותר מחומש" שישאיר לעצמו חומש... (ראה בספר הדרשות לכ"ק אדמו"ר זצ"ל חלק א עמוד שו, וע"ע באבן שתי' ערך ה'צמח צדיק') (הגה"ח רבי אליעזר דוד פרידמאן זצ"ל, מפי ספרים וסופרים)

פעם נכנס אחד החסידים אל הרה"ק בעל ה'צמח צדיק' מיוזניץ זי"ע, והתאונן שלפעמים יש לו שאלות וספיקות ומתוך שהוא דר בריחוק מקום אין לו מי שיורה לו את הדרך ילך בה, הציע לו הרבי שבכחאי גוונא ישטח את ספיקותיו לפני 'ערליכער יוד', הוסיף החסיד ושאל מה יעשה באם אין בנמצא יהודי כזה, השיב לו הרבי "במצב זה תשאל את שאלתך לשלשה 'בעלי בתים', ומה שהם יורו לך לעשות תעשה להיפך..."

(הגה"ח רבי אליעזר דוד פרידמאן זצ"ל, מפי ספרים וסופרים)

פעם נפגשו הרה"ק בעל ה'צמח צדיק' עם הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע, ובתוך הדברים סיפר מהר"י, שפעם היה דחוק מאד בעניני כספים, והוצרך לבקש מחסיד שיסייע לו בנדבה הגונה, והבטיח לו שאם ימלא בקשתו יזכה לעולם הבא, ואכן החסיד הושיט ונתן לו מיד את מלא הסכום בנדיבות הלב,

נענה ה'צמח צדיק' ואמר "גם אני הייתי פעם במצב כספי קשה, וחסיד אחד [כשכוונתו על רבי יודל עביר] נתן לי את מלא הסכום, אך לא דרש ממני שאבטיח לו עולם הבא, והאמת כי הוא אינו צריך להבטחות שלי, ווייל ער לערנט דאך גמרא מיט תוספות, וועט עהר דאס עהרליך פארדינען..." [כיון שהוא מתייגע בתורה ולומד גמרא ותוספות, יזכה ממילא בזכות עצמו לעולם הבא].

בשב"ק כ"ט תשרי שנת תרמ"ה לפ"ק נשבה ארון האלקים ונסתלק ה'צמח צדיק' לעולם שכולו טוב, באותה שבת הגיעו כמה טלגרמים דחופים אל רבי יודל עביר והבינו שנגרמו לו הפסדים כספיים בעסקיו

המסועפים בחנות היין שלו, והבחינו צאצאיו בעננה של צער הנסוכה על פניו, המה ראו כן תמהו, ושטחו בפניו את תמיהתם, הלא שבת היום וצריך שתהא כל מלאכתו עשויה ולהסיח דעת מכל עניני חול, השיב לו אביהם "לא על ההפסדים הנני מצטער, אלא מפני שאני מרגיש - אז דער 'שומר' איז נישטא..." כלומר, הצדיק השומר עלינו נסתלק מהאי עלמא, ועל הסתלקותו ודאי מצערא אנא, ואכן לאחר השבת הגיעה הבשורה המרה בהסתלקותו של ה'צמח צדיק' לעולם שכולו טוב.

(הגה"ח רבי אליעזר דוד פרידמאן זצ"ל, מפי ספרים וסופרים)

ה'צמח צדיק' היה חתנו של הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע [שנסתלק כמה שנים אחר נישואיו, בהיות ה'צמח צדיק' כבן כ' שנים], והיה סמוך על שולחנו, פעם הגיע הרה"ק רבי יצחק מווארקא זי"ע לבקר את הרה"ק מרוזין כאשר גם חתנו ה'צמח צדיק' נכח באותו מעמד, ובלכתו אמר למקורביו בהתפעלות "אוי האט עהם גיבראטיין..." [שהתפעל מאשו הגדולה ומהתלהבותו היוקדת של ה'צמח צדיק' בעבודת ה'].

לימים סיפרו כן חסידיו ווארקא לפני הרה"ק מיוזניץ, שבענוותנותו השיב ואמר "יא יא, דעמאלט בין איך נאך גיווען ערליך...", כלומר שביטל דבריהם באמרו שאז עוד היה תמים ועובד ה', ואילו עכשיו אין בו ממש (הובא באבן שתי' מערכת ו פרק א אות ז).

זמן קצר קודם הסתלקותו של הרה"ק רבי חנוך העניך מאלעסק זי"ע ביום ב' דר"ח אלול שנת תרמ"ד לפ"ק שכב על ערש דוי בחולי מסוכן והרגישו שקיצו קרב ובא, והיו התלמידים והמקורבים נאנחים ובוכים בראותם שעוד מעט יכבה נר העולם ואין לאל ידם להושיעו, משהבחין בכך הרה"ק מאלעסק אמר להם "אינכם צריכים להצטער עלי, שהרי כבר מלאו לי ימי ושנותי, אך יש עוד צדיק אחד בארץ שהוא נשמת משיח והוא עתיד להסתלק מן העולם בטרם עת ובקיצור ימים ושנים, ועליו ודאי קא בכינא", ובתוך כמה שבועות נסתלק ה'צמח צדיק' ביום כ"ט תשרי שנת תרמ"ה, ויהי לנס ולפלא.

סיפור זה רשם הרה"ק בעל ה'אמרי חיים' מיוזניץ זי"ע בכתי"ק לזכרון, וכתי"ק נמצא אצל נכדו ראש הישיבה הגה"צ רבי מנחם ארנסטר שליט"א חרב"נ של הרה"ק בעל הישיבות משה זי"ע, ולפלא שמעולם לא שמענו סיפור זה מפ"ק, ומחמת חיבת הקודש נעתיק את לשון קדשו: האלעסקער בחליו, אמר לחסידים, אני זקן ואין אתם צריכים לבכות, ברם בעוד ששה שבועות יסתלק צדיק הדור, נשמת משיח, והולך יען שהדור אינו ראוי עדיין לכך - עליו צריכים לבכות, וה'צמח צדיק' נסתלק כעבור ו' שבועות [וצ"ל דששה שבועות לאו דוקא נקט, שהרי כאמור נסתלק הרה"ק מאלעסק בתחילת חודש אלול ואילו ה'צמח צדיק' נסתלק בסוף חודש תשרי, וביניהם יש כשמונה שבועות, ושמה דיבר כן בקדשו כשבועיים קודם להסתלקותו של הרה"ק מאלעסק, וזה היה כששה שבועות ושלושים יום לפני פטירתו, הלא כתב האור החיים' הק' (פר' ויחי ובפר' וילך) בשם מקובלים, ששלושים יום קודם פטירת האדם מסתלק הצלם מן האדם, והבוחר יבחר].

(הגה"ח רבי אליעזר דוד פרידמאן זצ"ל, מפי ספרים וסופרים)

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

התודה והברכה
להרה"ח ר' חיים מאיר אובניץ הי"ו
והרה"ח ר' משה חיים מרגליות הי"ו
על עזרתם המרובה באסיפת הדברים למאמר ההילולא

לזכות הרוצה בעילום שמו
שיקויים ברכת צדיק "מנוחה ושמחה, אור ליהודים"

לע"נ האשה החשובה הצדקנית
מרת פרידא גילה בת הרה"ח ר' יצחק אייזיק ע"ה (רי"ד)
נלב"ע ו"ז אדר ב' תשע"ט

להעלות
נושה בן אסתר מלכה
זכות הפצת תורה וחסידות, יענווד לו
להתברר בכל טוילי דמיטב

להעלות
נואיר יחיאל בן תנה סינא
זכות הפצת תורה וחסידות, יענווד לו
להתברר בכל טוילי דמיטב

להעלות
כנחם נוענדל בן פרידא גילה
זכות הפצת תורה וחסידות, יענווד לו
להתברר בכל טוילי דמיטב

להעלות
אפרים בן אסתר לאה
זכות הפצת תורה וחסידות, יענווד לו
להתברר בכל טוילי דמיטב

להעלות
יוסף נתן בן רבקה טוויבא
זכות הפצת תורה וחסידות, יענווד לו
להתברר בכל טוילי דמיטב

להשתתפות בהוצאות הגליון לרגל שמחה או לע"נ ולקבלת הגליון במייל, להערות ולהארות, GILYON.LIZENSK@GMAIL.COM